

KÁRPÁTI LAPOK

Magyarországi Kárpát turistaegyesületek kiadványa

A turisztág, a honismeret, a természetvédelem terjesztésére

Kiadó, szerkesztő: Nagy Péter (peter.nagi@t-online.hu)

Autóval úton a Hargita felé

A hargitai kirándulásunk még a 80-as években, Ceausescu Romániájának idején volt. Talán nemcsak a túra leírása érdekes, hanem ma már szinte történelmi emlék, amelyet az én egykori útinaplóm tartalmaz.

Autós utunk Hargita felé

1. nap: Nagyvárad – Belényes – Topánfalva – Torda – Erdőfelek;
2. nap: Erdőfelek – Kolozsvár – Marosvásárhely – Székelyudvarhely – Zetelaka

1. nap: 17.30-20.30

Budapest-Berettyóújfalu előtt (kocsival) – éjszaka Feleken egy istállóban

Pistivel a trabantján, 1984. szeptemberének végén egy péntek délután fél hatkor indultunk el. Úticélunk ezúttal a székelyek büszkesége, a Hargita. Rövidesen besötétedett, miközben kelet felé nyeltük a kilométereket. Utunk szokásosan alakult: egy-két izgalmasabb előzés, néhány

figyelmetlenebb szembejövő autós vakító reflektorfénye, egy majdnem elütött kutya, Bárándon vagy Földesen pedig egy az úton fekvő tökrészeg biciklis. Ez utóbbi már igazi izgalom volt, mert a sötét faluban szinte csak az utolsó pillanatban vettük észre.

Körülbelül fél kilenckor Földes és Berettyóújfalu közt óvatosan legurultunk az országtúrlól és egy kis fasorban hálósákban megaludtunk.

Az éjszaka nyugodtan telt, jól aludtunk. Elég hűvös, szeles hajnal volt ugyan, de különösebben nem zavart. Hétkor bementünk Berettyóújfaluba, de mire végeztünk a bevásárlással és tovább autóztunk, már fél kilenc volt.

A határon sajnos hosszú kocsisor fogadott. A későbbi útjainkon megtanultuk, hogy az a két óra, amennyit most várakoznunk kellett, nem is számít hosszú időnek. Egy valami azért hasznos volt a várakozás közben, mégpedig az, hogy megreggeliztünk.

A román oldalon benzinkuponokat vásároltunk. Akkor még nem is tudtuk, milyen fontos, hogy elegendő mennyiségű és fajtájú kuponunk legyen. Mi a gyengébb minőségű regulara benzint jeyt szerztünk be. Ez nemcsak sokkal gyengébb minőségű, mint a mi normálunk, hanem általában nincs is a benzinkutaknál. Így a nagy tanulság: a jobb minőségű (premium nevű) benzinkuponját is kell venni.

Körülbelül tizenegykor hagytuk el a dévai országot követve Nagyváradot: alacsony domb jellegű hegyek közt (Királyerdő) haladunk.

Belényes – református templom

Az országútról látott bivalycsordák, szekeres cigányok jelzik, hogy még lesz néhány meglepetésben részünk. A házak alakjával, mélyzöld vagy mélykék színezésével, az utcára néző falak kicsempézésével folytathatnám a sort. Bár a teljes igazság kedvéért meg kell említeni, hogy a falvakban a házak negyede, fele vakolatlan.

A Királyerdő dombjai után a Fekete Körös völgyében megjelennek a nagyobb magaslatok: keletre a Bihari hegyek, nyugatra pedig a Béli hegyek. Rövidesen, még tizenkettő előtt beérkeztünk Belényesre. A város neve a bölény szóból ered. A románok a nevet a magyarból vették át: Beius. Egy félórát sétáltunk, miközben néhány magyar szót is hallottunk az utcákon. Egy magyar vagy magyarul tökéletesen beszélő ifjú szinte könyörögve kért benzinjegyet. Láttunk katolikus templomot, láttunk reformátust, de ami a legjobban feltűnt, néhány kiírt családnév mint például egy kisiparosé, Fekete Alexandrué.

Belényes után az országútról szép kilátás nyílik jobbra-balra: medence, távolabb mindkét irányban hegyek. A Béliek a közelebbiek, alacsonyabbak (talán két-négy óra alatt fel is juthatnánk rájuk gyalog).

Háromnegyed egykor érünk a Dr. Petru Gróza nevű (!) új kis ipari városkába. Blokkházak, az ilyen tucat-új-ipari- kisvárosokra jellemző szokásos jellegtenség. Ha valaki nem tudná, Dr. Petru Groza egy és ugyanaz a személy Gróza Péterrel, akinek rakpartja van Budán. Úgy látszik, hogy mint negyvenöt utáni román miniszterelnöknek, város is dukál neki.

Utána az első falunál (Lunca) országúti elágazást találunk Torda felé. Hogy a hegyi utak mennyire kanyarognak, arra jellemző, hogy az első nagyobb helység ide 78 kilométerre van: mégpedig a mócok fővárosa Topánfalva (Cimpeni).

Diófás (Nucet) után összeszűkül a völgy és vele együtt az út is. A falu végén elrejtve lapul még a száz évvel ezelőtti magyar bányászváros, Rézbánya, a mai Baita. Itt kezdődnek a Bihar-hegyek, és így erősen emelkedni kezd az út. Az idő sajnos egyre borúsabb.

Fél kettőkor a hágó tetején egy fél órát álltunk, hogy megebédeljünk. A közeli Nagybihar tömbjéből semmi sem látszik a vastag felhő miatt. Csak tudjuk, hogy itt magaslik a fejünk fölött.

Az ebéd után a hágótól lefelé kanyargunk a Móc földön: tanyavilág, szórtan sok kis faház, az országút ócska, néha alig járható. Egy-kétszer birkanyáj zárja le. Mihoesti-nél, ahol vízduzzasztó épül, az út sártengerbe fullad. Közben az Aranyos mellettünk nőtt meg kis patakából folyóvá. A völgyben az út mellett szinte egybefolyik a sok kis, pár házas móc falucska, pontosabban tanyaközpont.

Háromkor haladunk el Topánfalva mellett. Húsz perccel később Nagylupsán kínlódik a kis trabink: ez is egy völgybe szorult ritkásan beépített faluszerűség – sárba süllyedve. Van azonban itt más is mint sár: egy piciny bekerített középkori oláh fatemplom kis temetőrésszel.

Lupsa után egy kicsit kiszélesedik a völgy, és az út is megjavult. Közben a lucosokat mindegyik lombhullató fák váltják fel.

Háromnegyed négykor elautózunk a történelmi és romantikus nevű, de szürkének, jellegtelenné tűnő kis Aranyosbánya (Baie-de-Aries) mellett.

Éles ellentétben az Aranyos felső völgyével, ahol egymást érik a tanyák, tanyaközpontok, erre felé lejjebb már elkülönültek, nagyobbak a helységek.

Szolcsvánál (Salcina) a völgy pici katlaná szélesül, szemközt meredek mészkő (vagy dolomit) sziklás hegyoldal. A faluban egy mézeskalácszerű román templom jelent érdekességet. Szolcsva után az Aranyos egy szorosában megünnel keresztül: összeszűkült folyócska a nagy sziklaszirtek, sziklák alatt. Közben újabb helységek: Podsága (de csak jelzés, mert oldalt van balra), illetve Ocolis, ami feltehetőleg a magyar Akolosból lett (mert ez a helység magyar neve.)

Negyed ötkor Borrév következik. Román neve, Buru a magyar névből alakult ki. A falunak szomorú nevezetességet adnak a szabadságharc alatti román vérengzések.

Letérünk a főútról Torockó felé és egy mészköves, kopár zöld füves szép völgybe jutunk. Az Orbán Balásznál olvasott egykori vasművésznek nyoma sem maradt. A fölénk tornyosuló Székelykő uralkodik a völgyön, a teljesen kopár, óriási hegyi sziklatömb mély benyomást kelt. Vajon az egykori iparosság vágta-e ki a fákat vagy eleve ilyen kopár volt?

Előbb átfutunk a híres Torockón (Rimetea) és továbbmegyünk Torockószentgyörgyre (Coltesti). Pici falu, melynek azonban több érdekessége van: az unitárius és református templom, emléktábla a neves múlt századbeli polihisztor, a majd száz évet élt Brassai szülőházán, egy várrom nyugatra a falu feletti dombon. Míg egy kicsit sétálunk a faluban, hallhatjuk, hogy a gyerekek magyarul kiabálnak az utcán.

Rövidesen visszaindulunk Torockóba, ahol most már meg is állunk. Legfőbb érdekessége a jellegzetesen egyforma fehérre meszelt házak. Ez is kis falu (ma már). Itt is elmondható, amit már Aranyosbányán is írtam: nagy múlt, kis jelen és mára erősen perifériára szorult kis falu. Egy téglalap alakú nagy főtere van, ott található az unitárius templom és egy pici román templom.

Topánfalva – szálló

Torockószentgyörgy várának öregtornya

Torockó utca részlet

Torda: a fejedelmi ház

A régi világból, mely talán nem is volt olyan szép, ahogy például Kőváry leírta, mára csak a házak egységes kinézete, fehér falai maradtak meg. Talán, ha valamelyik ünnepnapon jártunk volna itt?

Néhány egykori aranyosszéki falu átrobogása után hirtelen észrevesszük messziről a híres Tordai hasadékot. Most azonban nem állunk meg a Békásszoros és a Szádelői völgy társánál.

Tordára érkezve sötétedett be. A templomok a régi arányokat tükrözik, három templomból ugyanis kettő református, egy pedig katolikus – legalábbis a központban. A múltból itt maradt

a Fejedelmek Háza, de a szép régi főtéren ma már román élet uralkodik. Egy újabb megismert egykori magyar város, amelyet elvesztettünk (nemzetiségileg is!). Magyar szó alig hallatszik. Belényesen is több volt! Íme, egy statisztikai adat a múlt századból, hogy nem alaptalan, amit írtam. Tordának 1890-ben 11 079 lakosa volt, melyből 8 541 volt a magyar és 2 297 a román, és ebben a városban ma az utcán, a főtéren csak elvétve hallani magyar szót!

Traianus és Decebal szobra egymás mellett áll a nagy Református templom (szép magas nagy gót tornya uralja a város látképét) melletti kis parkban, ahova római emlékeket gyűjtöttek

össze. Némi kajánsággal látom, hogy a dákoromán elméletnek haló poraikban ki kellett békítenie a két nagy ellenfelet, s így most egymás mellett állnak nagy békességben.

Tapasztalatlanságunkat jelezte, hogy csak most, benzinünk majdnem teljes kifogyása után néztünk körül, hol lehetne benzint szerezni. A Torda melletti benzinkútnál kellemetlen meglepetés ért bennünket: több kilométeres autósor áll. És ez nem túlzás. A sorban álló magyaroktól megtudjuk, hogy mi, nem román állampolgárok ettől megkímélhetjük magunkat. Szégyenkezve, tele lelki-furdalással előre megyünk tehát, és ott ér bennünket a következő kellemetlen meglepetés: csak premium (=szuperbenzin) van, regulara nincs. A különböző kuponokat pedig itt átváltani már nem lehet. A kiszolgáló román nő teljesen közönyös, inkább egy másik nő aranyláncát tanulmányozza. Még válaszra sem méltat. A rendőrök is elnéznek mellettem, mikor a magam román tudásával magyarázgtam nekik helyzetünk. A még "beszédeesebbik" rendőr azt ajánlotta nekünk, hogy menjünk Kolozsvárra, csak három liter benzin kell odáig, és ott lehet, hogy kapunk regulara benzint. Mit volt mit tenni, két és fél literrel és nagy félelemmel, hiszen hegynek felfelé megyünk, nekivágtunk a kolozsvári útnak, miközben erősen zuhogni kezdett az eső.

Sötétben mikor ismét átmentünk Tordán, alig vettük észre, mert szinte teljesen megszűntették a közvilágítást. A falvakban teljesen, a városokban pedig csak két-három lámpa ég.

Még Kolozsvár előtt Feleknél (Feleacu) fogott el a benzin, úgy másfél-két kilométerrel a tető előtt a falu közepén. Közben az eső továbbra is esett. Valamivel csökkent az ereje, de azért csak csöpögött. Én azt javasoltam, próbáljuk az éjszakát kihúzni a kocsiban, de Pisti nagyon ellenezte.

Annyira sötét volt, és a házakból sem szűrődött ki semmi fény sem, hogy – mint másnap reggel megállapítottuk – majdnem a falu közepén egy bekötő út betorkollásánál vertük volna fel a sátrunk. Mikor egy kicsit jobban körülnéztünk, egy épülő házat fedeztünk föl. Behúzódtunk a nedves falak közé a malteros vödrök mellé, azaz húzódtunk volna, de a kutyák felfedeztek és éktelen ugatásba törtek. Pillanatok alatt megjelent a kutyái által felvert kissé bepálinkázott román gazda, aki dühösen ránk tört, de aki végül is összebarátkozott velünk. Hogy aztán a pálinka vagy az én román nyelvtörésem békítette ki velünk, vagy egyszerűen csak megsajnál, nem tudom. Nem is érdekes, mert ma már arra hajlok, hogy arra gondolt, esetleg majd vásárolhat tőlünk valamit. Meghívott tehát az éjszakára a csűrjébe. Így mondta, la sura, amiből nemcsak arra következtettem, hogy kellemesebb éjszakánk lesz, hanem hogy nemcsak mi, magyarok, hanem a románok is átvették a Schur német szót.

Alig helyezkedtünk el a széna tetején, a gazda ismét ott volt a kövér asszonyával együtt, aki hálórúhában, gyertyával jelent meg, és kérdezték, mit adunk el nekik. Nagy csalódást okozhattunk, hogy semmit.

Az éjjel kellemes volt. Elalvás előtt ugyan még – biztos, ami biztos – felhúztam a létrát a széna tetejére, hogy kevésbé lehessen bennünket meglepni, de aztán hamar elaludtunk. Mikor időnként felriadtam, hallgathattam, hogy az állatok alattunk hogy esznek, emésztenek, rotyogatnak.

2. nap: Felek – a Zetelaka utáni Ivókút

Verőfényes reggelre ébredtünk és így a kedvünk is felderült, pedig az a kilátás fenyegetett bennünket, hogy be kell gyalogolnunk benzinzért Kolozsvárra, majd cipelhetjük vissza a kannát a kocsihoz. Sőt, esetleg benzint sem kapunk, és akkor nem tudom, hogy mit csinálunk.

A faluban, Feleken egy régi középkori kis gót templomot fedeztünk fel egy kis bekerített parkban.

A templom előtt nagy szobrok állnak. Az egész parkban gyanúsán nagy a rend, minden ragyog. Sejtésem később könyvben igazolódott, ugyanis kiderült, hogy ezt a gót templomot Stefan cel Mare adományából építették. A nagy moldvai fejedelem szobrát állították a templom elé.

A Feleki tetőről szép kilátás tárult Kolozsvárra és környékére. A magasság és távolság alapján, mintha a Svábhegyről néznénk le Budapest belvárosára. Ugyan napfényes az idő, de a nagy méretű fehéres-szürkés lakótelepekkel megtűzdelt Kolozsvár még füstködben terjeszkedik a mélyben.

Egy pihenő angol kamionossal beszéltem, aki aztán levitt a Kolozsvár déli szélén levő benzinkúthoz, ahol ismét hosszú sor áll. Mivel műanyag egy literesünkbe nem akartak adni benzint, fémedény pedig se kölcsönbe, se venni nem volt, majdnem bajba kerültünk. Végül is az ottani magyarok tolmácsolásával az egyik sorban álló román adott két litert a kocsijából. Ő sem járt rosszul azonban, mert mi meg öt literes benzin kuponnal háláltuk meg segítségét.

Most már visszafordulhattunk a kocsihoz, ami egy újabb órás gyaloglást, ezúttal már emelkedőt is jelentett. A kocsinál újból a gutaütés kerülgetett, mert mivel a kocsi meredek uton állt, ezért a kevés hozott benzin a tank hátsó

részen gyűlt össze, és így nem akart a motorba folyni. Tolhattuk a kocsit, próbáltuk így, próbáltuk úgy, míg végre – alig akartuk elhinni – nagy köhögve nekiindult a Feleki tetőnek.

Már tíz lett, mire ismét a benzinkúthoz érkeztünk, ahol végre rendszeren megtankolhattunk. Igaz ugyan, hogy a nyakunk behúztuk, ahogy csak tudtuk és röstelkedtünk, mert itt, mint idegen állampolgárok kivételezettek vagyunk. Különben állhatnánk sorba estig. Ez az autósor is reggel óta vagy háromszáz méterrel feljebb kanyargott a hegyoldalon, pedig akkor sem volt rövid.

A tordai benzinkútnál a magyarok mesélték, hogy ők már reggel hat óra óta álltak a sorban. Akkor este hat után volt már. Nem csoda, hogy ideges volt a hangulat. Kellenek azok a nagy darab elegáns és fenséges csendőrök. Az egyik magyar mondta is nekünk (persze nem a rendőrök mellett): Nézzenek jól körül! Mondják meg otthon mi van ebben az országban! De így van a tojással, hússal, bármivel: még jegyre sincs. Néha, ha van, nagy sorban állás. Egyes körzetekben a kenyér is jegyre megy.

Felvillanyozódva, boldogan indulunk el végre a kocsival. Áthajtunk Kolozsváron, majd fél tizenegy előtt Apahidán letérünk jobbra a Mezőségen keresztül menő Régeni országútra. Tanultunk a benzines kalandunkból, és ezért Pisti kíméletesebben vezet, hogy kevésbé fogyjon a benzin. Ez azonban nem könnyű feladat a rossz minőségű üzemanyag miatt.

A Szamos völgyét elhagyva a Mezőségen utazunk keresztül. Kopár fátlan, de csupa magas meredek dombok uralta táj. Csak a dombok közt, a völgyekben, a dombok oldalán kanyargó országutat kísérik végig a faszorok. A kisebb hegyeknek beillő suvadásos dombokon főleg kaszálók, kisebb szántóföldek láthatók. Ritkán kis falvak húzódnak a dombok közt. A férfiakon az a szalmakalapos ruházat, mint az erdélyi áruso-

kon, akik Budapesten az aluljáróban árusítottak a nyolcvanas éveknek inkább az első felében népviseletbe öltözött asszonyaikkal. Bivalyokat látunk szép számmal. A házaknál a kerítésekön dohánylevelek száradnak. Szegényes egy körzet ez, de írhatnám így is sajnós, ez is.

Tizenegy körül utaztunk át Pusztakamaráson (Camarasu). Látszatra nem különbözik a többi mezősegi falutól, de mi tudjuk, hogy ehhez a faluhoz a magyar irodalom két nagy alakja kötődik: báró Kemény Zsigmond a múlt századból és az élő Sütő András.

Néhány kilométerrel odébb egy útjelző táblán újabb ismert név olvasható: Sarmasu. Ez a román név a magyar Sármásból származik. A Sármás ugyanis a vadhagyma régi magyar nevéből, a sármából ered. A helység gazdag földgázbányászatról már régen nevezetes. 1940. nyarán pedig – legalábbis a magyarok számára – hírhedtté is vált. A Második bécsi döntés szerint ugyanis a fontos energiaforrás az új magyar határok közé beékelődve román kézen maradt. Közbeszólt a német vezetés közvetlen érdeke, akik a románoktól a döntés előtt megkapták a sármási gázkutak részvényeit.

Silivasu de Cimpie. Ha valaki tudja, hogy cimpie mezőt jelent, máris megmondhatja a falu magyar nevét: Mezőszilvás. A legtisztább magyar név, és a román neve is teljesen egyértelműen átvétel a magyarból. Mégis az a benyomásunk, legalábbis a kocsiból, hogy csak románok élnek itt. Óriási román templom uralja a falut. Az ilyen falvak, ahol tehát a név tisztán magyar, vagyis a lakosság eredetileg magyar volt (a középkori első említései: Zyluas, majd Mesezylwas), ma pedig a falu román, számomra bizonyítják, hogy az elmúlt századokban e tájon nagy mértékben kicserélődött a lakosság. Azt hiszem, hogy Erdély sorsában döntő volt Mezőség lakosságának alakulása. Ez a csupa fű, csupa domb, négy folyó, a Maros, Sajó, Szamos és Aranyos határolta tájegység, melynek alakja két oldalról összenyomott

körhöz hasonlít, és amelyik Erdély központi része, tele van ízesebb magyar falunevekkel: Ördöngösfűzes, Szépkenyerűszentmárton, Mezőméhes, Mezőszombattelke, Melegföldvár, Kékes, Aranykút, Berkenyes, Mezőmadaras. És tanulságos sorba idegyűjteni a megfelelő román neveket: Fizesu Gherlii, Sinmartin, Mihesu de Cimpie, Simboleni, Feldioara, Chiochis, Aruncuta, Berchiesu, Madaras.

A magyarság az uralkodó jelleget a Mezőségben a XVII. században veszítette el. Nem tudta kiheverni a század elején a Tizenöt éves háború második szakaszának Basta nevéhez fűződő vereségeit, majd két emberöltővel később, II. Rákóczi György szerencsétlen lengyelországi hadjáratát követő tatárjárások veszteségeit. Beke György: Búvópatakok című könyvében olvastam, hogy például a Sármástól északkeletre fekvő Kőbölkuton (Fintinita) manapság is tatárlyukaknak nevezik a környéken található kis üregeket, ahova az emberek annak idején próbáltak elbújni. Ha jól emlékszem, szintén ebben a könyvben olvastam arról is, hogy egy falu megmaradt krónikás könyvében a helybeli magyarok az ezerhatszáz évek vége felé leírták aggodalmukat, mint fogy a fajuk, mint terjed az oláhság mindenfelé, így a falujukban is.

Mezőkirályfalva (nem találtuk meg az árpád-kori templomot) után egy negyedórás pihenőt tartottunk. Élvezettel süttetjük magunkat a meleg nappal. Hál' istennek megjött a vénaszszonyok nyara.

Negyed egykor értünk Szászrégenbe. Hogy időben a Hargitához érjünk, már nagyon kellett igyekeznünk. Így sajnós gyorsan áthajtottunk a történelmi nevű szász városra.

Az ide harminckét kilométerre fekvő Marosvásárhely felé vezető országútra térünk. Délkeleti irányban haladunk tehát a Maros völgyében, ahol egészen más jellegű falvakon autózunk keresztül, mint amilyeneket a Mezőségben láttunk.

Marosvásárhely

Zetelaka mellett

Itt a falvak rendezettek, nagyok, tele nagy egyforma, párhuzamosan elhelyezkedő házakkal. Az egyenes fasor kísérté országot nagy élmény. Hanem, amit a földeken látunk, elgondolkoztató: cukorrépat szednek kézzel! Nálunk már húsz éve gép végzi ezt a nehéz, sok embert, munkaidőt igénylő munkát.

Gernyeszeg (Gornesti): a Teleki-kastélyt meg szerettük volna nézni, de valami gyermekneveldévé alakíthatták át, így nem erőltettük.

Egykor értünk Marosvásárhelyre (Tirgu Mures), ahol egy órát sétáltunk: főtérről, Bolyaiak tere, a várfal (belül katonaság) és a középkori református templom a várfalon belül.

A főtérről sarkán álló magyaros szecessziós Kultúrpalota a századforduló nemzeti építészetének egyik alkotása. Párjával például Kecskeméten, Kiskunfélegyházán is találkozunk.

Mára azonban a főteret két hatalmas szobor uralja. Az egyik Avram Iancu szobra, a másik a Román Katona emlékműve. Mindkét szobor, de különösen Avram Iancu – vagy ahogy régebben a magyar történelmi írásokban szerepelt: Janku Ábrahámé – jól érzékelteti, mennyire nincsenek tekintettel a nemzeti érzésekre. Tudom, hogy a történelmi igazság eldöntése nagyon nehéz dolog és egy oldalról talán nem is lehet.

A legegyszerűbb eseményeket is körül kell járni, különböző szempögekből kell átgondolni. Ezért megértem, ha a Mócöld közepén, Topánfalván Iancu nagy szobrot állítanak, de itt, ebben a városban, amely még ma is, minden betelepítés ellenére is a székelyek legnagyobb városa, a központi helyre annak az embernek állítanak óriási szobrot, akinek nevéhez végül is az 1848-49-es magyarpusztító mészárlások is kapcsolódnak, a legenyhébb megfogalmazással nagy figyelmetlenség. Ezt még akkor is fenntartom, ha tudom, hogy Iancu fiatal korában itt, Marosvásárhelyt jurátuskodott.

Marosvásárhely szélén a benzinkútnál ismét kilométeres sort találtunk, de szerencsére még elég az üzemanyagunk. A benzinért való izgalmat most még megússzuk, de az idő mégis egy helyben röpül velünk, mert egy félórát a motort kell javítgatni. Majd kissé távolabb egy szálló előtti pihenőnél megebédelünk. Evés közben két gyerek jött hozzánk rágógumit kérni.

Fél négykor indulunk tovább. Mindjárt néhány ekhós szekérből álló nomád cigány táborra bukkanunk. Nyílt tűzön főzőcskéznek, sütnék az asszonyok. A férfiak pedig láthatólag élvezik a pompás időt, az életet.

Trabink gerincre mászik, és pár pillanattal később dél felé elénk tárul az alacsony hegység

határolta széles és művelt Nyárád völgye. Most már tényleg a Székelyföld sűrűjébe érkezünk. A négy összefüggő székely megye közül a legészakibb megyében, az egykori Marosszékben vagyunk most, amely némi leegyszerűsítéssel három folyó, vagy patak völgyében terül el. Ez a három párhuzamos völgy északról dél felé haladva a Maros (Mures), majd a Nyárád (Niraj), végül pedig a Kis Küküllő (Tirnavă Mica) völgye. Most tehát a középső völgy határán, a Nyárád völgyének északi gerincén vagyunk.

Egy-két kanyar lefelé és máris Ákosfalvára (Acatari) érkezünk. Ha most jobb kéz felé, tehát a Maros völgye felé fordulnánk, máris Murokországban lennénk. Igen, nem tévedés Murokországban, mert a Nyárád alsó folyásának vidékét így nevezik. Nem véletlenül, mert ez a vidék évszázadok óta híres a zöldségtermesztéséről. Egy falva például elnyerte a Káposztásszentmiklós nevet.

Mi azonban nem a Maros felé folytatjuk az utunkat, hanem átkelünk a Nyárádon, amely tulajdonképpen csak egy nagyobb patak. Amikor a Nyárád völgyét délről határoló alacsonyabb hegysorra kezdünk felkapaszkodni, átmegyünk Székelyvaján (Văleni), egy kisebb, rendezetlenebb falun. A következő falu Göcs (Găiești) szintén kicsi falvacska, kis szegényesebb házakkal. Valójában csak ezután a falu után kezdünk igazán emelkedni. Fentről a völgyben egyszerre vagy tíz kis falu tornya látszik.

Némi ereszkedéssel a Kis Küküllő völgyébe érkezünk. Balavásár (Balăușeri) az első falu, ahova háromnegyed négy után érkezünk. Itt rátértünk a szovátai útra, amely kelet felé vezet a Kis Küküllő völgyében.

Több takaros hosszú falun robogunk keresztül. Az egyik, Kelementelkén (Calimănești) egy nagy erőművet is látunk. Az első nagyobb helységet, Erdőszentgyörgyöt (Sîngeorgiu de Padure) éppen négykor érjük el. Ezután kez-

dődik a Kis Küküllő völgyének felső része, ahol már ritkábban következnek a helységek: Szovátă (16.25, egykor jártam már itt, megcsodálhattam híres sós tavait, ahol az ember nem sülyed el a vízben; most nem állunk meg), Korond (16.45, kirakott fazekak, tálak a házak előtt). Egy bivaly a falu főutcáján majdnem a kocsinknak támadt.

Miközben a sóbányászatáról és sófürdőiről híres vidéken Szovátát elhagytuk, Marosszékét is elhagyjuk. Most Korondon már az egykori Udvarhelyszéken vagyunk.

Korond, a fazekas falu után erdők közt felfelé tartunk. Előbb egy fennsíkra jutunk, ahonnan lent, a mélyben távol már látszik a Nyíky völgye, és mindjárt a völgy első faluja, Farkaslaka. Pár pillanat, és az út már meredeken ereszkedik.

Ötcor vagyunk Farkaslakán (Lupeni), de meg sem állunk a rohanó idő miatt, bár tudjuk, hogy Tamási Áron szülőfaluján futunk keresztül. Farkaslaka után Bogárfalva (Bisericanii) következik. A két falu szinte egybeépült. Itt is, mint két nap óta mindenütt autóstoppot kérnek az emberek. Nem mintha itt nagyobb lenne a kalandvágy vagy a lóghatnék, hanem egyszerűen a közlekedés színvonala miatt rákényszerülnek az emberek.

Bogárfalva után az út emelkedik egy kissé. Nem sokáig azonban, mert rövidesen újból lefelé tartunk.

Székelyszenttamást (Tămașu) elhagyva a kocsiból a szemközti domboldalon észrevettük Orbán Balázs híres síremlékét: székelykapuk sora fel a domboldalon, mintha kálvária lenne.

Pár pillanattal később már rálátunk a völgyben lejjebb fekvő Székelyudvarhelyre (Odorheiul Secuiesc), ahová percek alatt be is értünk – negyed hatkor.

Szorít az idő, s így csak az utunk felől érdeklődünk és máris kifelé tartunk a híres székely

városból. Fenyéd (Brădești). Itt tér el az út. Innen Zetelaka (Zetea), ahova tartunk hét kilométer. Ezen az úton tovább Gyergyószentmiklós ötvenöt kilométer – végig lucosok, rétek, mezők között. A másik út Csíkszeredába vezet. Oda is elég nagy a távolság: negyvenhat kilométer.

Mielőtt beértünk volna a Zetelakára, az országhúton székely népviseletbe öltözött legényeket láttunk lovakon, lányokat pedig szekéren. Egy másik szekéren pedig cigányok húzták a nótát. Bizonyára menyezőre tartanak.

A térkép szerint a hosszú Zetelaka után, még egy kissé odébb fekvő kis Zetevár (Subcetate) fölötti hegyen várnak kellene lennie, amelyből azonban letről semmi sem látszik.

Innen hatkor jobbra térünk a körülbelül hat kilométerre fekvő Ivómező felé, ahova még tíz perc volt az út. Szép, kellemes üdülő jellegű telep. Néhány ízléses faház, fakerítés sorakozik egy nagy réten. Ritkásan lucfenyők, oldalt alacsonyabb hegyek. Az ide tizenkilenc kilométerre fekvő Hargita vonulatát nem látjuk, de talán csak az erősödő szürkület az oka, hogy nem vehető észre.

Trabant kocsink némi érdeklődést vált ki. A magas fakerítések fölött fejek bukkannak elő. Találomra az egyikhez odamentem, és tisztességgel köszönve kérdeztem, pár napig nem hagyhatnánk-e az udvarukon az autónk, amíg mi a hegyekben egy kis körtúrát csinálunk. Utólag már nem is tartom olyan kis szívességnek, hiszen lehetett volna ebből kellemetlenségük. Most már azonban több túra tapasztalata után mondhatom, mindig, már az első helyen kedvesen fogadtak, nem szabódtak, nem keresgéltek kibúvót. Az is igaz, hogy aztán mi nem is kis kolbász mennyiséggel igyekeztük meghálálni – rá is adva, hogy legalább ennyit segítsünk az ottaniaknak, akik igazán nem a maguk hibájából jutottak ide...

Gyalogosan a Hargitán

Miután leraktuk a kocsit a nyílt udvaron, kivettük a hátizsákokat, megittuk a háziak kínálta friss meleg tehéntejet, – végre – gyalog nekiindultunk az igazi túránknak. Volt vagy huszonöt kilós a zsákom, mert a hidegtől, az őszi magasabb hegyeiktől félve jobban megtömtem. Nyögtem is bele. Bizony, kocsiban ülni könnyebb volt.

Csak húsz-harminc percet mentünk és már meg kellett állnunk, mert közben teljesen besötétedett. Egy nedves réten éjszakáztunk. Elalvás közben és éjszaka is, mikor felébredtem csodálatos csillagparádében gyönyörködtünk. Este még egy üstökös is – legalábbis én annak véltem – átvonult a fejünk fölött néma méltósággal.

Hajnakra a hálósák átnedvesedett, és betyárosan kezdtem fájni. Bizony, aki szabadban jól akar aludni, kerülje a nyílt tisztásokat, réteket. Már néhány fa is sokat segít, felfogja a szelet, nedvességet, sőt a tapasztalatom szerint néhány fokkal melegebb is a hőmérséklet a fák között. Az más kérdés, hogy az ágak alatt ilyen pazar égi előadásban nem lehet részünk...

A gyalogtúra 1. napja: Ivókút – Madéfalvi Hargita

Hétkor indultunk el a rétről. Felfelé tartunk az itt-ott bükkal kevert lucosban azon a makadámon tovább a Madarasi Hargita felé, amelyen tegnap este már jöttünk Ivómező felől.

Új bakancsom fájdalmasan juttatja eszembe, hogy még nem jártam benne. Itt bizony már most feltörte a jobb bokám. Nem kell sok idő, és már a bal is sajog. Nem is egy helyen. Az elkövetkezendő napok kínjainak elfelejtéséhez több év kellett. Szegény Hargita! Bár ártatlan

vagy, de Te, a székelyek szent hegye sokáig azokat a gyötrelmeket juttattad az eszembe... No meg az öngyötrő büszkeségem, hogy azért csak végigsántikáltam azon a túrán. Ekkor azonban még nem szenvedtem, csak bizonytalan rossz érzéssel sejteni kezdtem, hogy rövidesen fogok. Így a szép napsütésben kilenc után kellemesen megreggeliztünk. Ugyan hűvös a levegő, de kell-e ennél több, lehet-e ennél többet várni össze egy lucos hegyoldalban.

Reggeli után egyre csak felfelé megyünk a makadámúton, sőt mindig csak jobban. Izzadunk hát, és nagy melegünkben elfelejtjünk, hogy nincs nyár, ha időnként távolról nem hallanánk szarvasbőgést.

Tizenegykor kék turista jelzésre bukkanunk, és máris a Madarasi menedékházhoz (cabana Madaras, magassága 1675 m) érkezünk. A ház előtt meleg erős napsütésben félmeztelesen napozunk és ittuk a sört, melynek literje itt tizenhat lej. (Bizonyára nagyon drága volt, hogy ennyire megjegyezzem.)

A régi világból itt maradt turistaház mellett egy időjelző táblát találok. Mindenfelé vezetnek innen turistautak: Csíkrákos 3-4 óra, Kápolnásfalu 3-4 óra, Libántető 7-8 óra, Hargitafürdő 3 ½ óra. Továbbá Csíkmadaras, Zetelaka, Oláh-falu (Vlahica) felé. A legközelebbi Madarasi Hargita csúcsa (1801 m) csak félóránnyira van.

Borókás, magányos csapzott fenyők között fél egykor értünk fel a Madarasi Hargitára. Nem akármilyen kilátás tárul elénk: nyugatra Udvarhelyszék (de csak kevés falu látszott, inkább a kis előhegyek hátai), északnak a Görgényi Havasok, majd egészen északon a Kelemen Havasok. Kelet felé a Csíki medencét nagyrészt takarják az előhegyek. Utána az Egyeskö szikláinak észak-keletnek, majd a Keleti Kárpátok sora. Délnek előbb a Hargiták, majd a Háromszék alacsonyabb hegyei. Egészen délen még kivethető egy magasabb hegyesor: talán már a Brassó környéki hegyek.

Már visszafelé ereszkedünk a Madarasi Hargitáról, és a kék jelzés is újra megjelöl. Tovább is lefelé tartunk egy nedves réten, ahol két elhagyott pásztorkunyhóra bukkanunk (a pásztorok és a nyájuk csak néhány napja hagyták el a havasi réteket: Szent Mihály napján, szeptember 29-én). A kék turista jelzés azonban eltűnt. Így az útról letérve félórás kínlódással meredeken felmászunk a Rákosi Hargitára. Sűrű fenyvesen út, ösvény nélkül keresztülmenni nagy könnyelműség. Eddig is tudtuk, ezután még inkább. Kegyetlenül kifárasztott. Végül még sziklát is másztunk. Fent azonban némi szuszogás után örömmel vesszük észre, sőt értékelni is tudjuk, hogy rengeteg az áfonya.

Ha már fenn vagyunk a Rákosi Hargitán, megebédelünk. Körülöttünk az egykori vulkán emléke, a rengeteg össze-vissza dobált sötét színű sziklák. Itt már nincs fenyő, csak borókás, áfonya és ismét csak sziklák. A kilátás nyugatra gyenge, mert eltakarják a hegyek Udvarhelyszékét. Hátrébb az Erdélyi-medence csak nagyon ködösen látszik. Keletre azonban jól ellátunk: Csíkszeredától kezdve a teljes Felcsík kivethető. Aztán a Kárpátok, az Egyeskö, északnak a Madarasi Hargita, távolabb a Görgényi Havasok és végül a Kelemen Havasok. Ha dél felé fordulunk, a Csicsói Hargita uralja a látványt (egy hosszú kopár hegyhát két végén egy-egy kisebb rádió vagy tévétornyocskával. A túlsó vége már valószínűleg a Bagolykő). A Csicsói Hargitán túl egy nagy hegy magasodik Csíkszereda szomszédságában. Talán a Kakukkhegy?

Háromkor tovább indultunk, de nagyon nehéz, úttalan szakasz következett. Előbb sziklák boróka közt, majd sűrű lucosban. Végül még mocsaras részre is jutottunk.

Öt előtt még a Madéfalvi Hargita oldalán inkább mászunk, mint megyünk, nem sokkal a tető alatt. Itt már csak pár centis boróka és áfonya van csupán. Út sehol. Mögöttünk nagyon kimerítő, elkedvetlenítő negyed, sőt félórák.

Szinte négykézláb mászva jöttünk föl a nehéz hátizsákkal (és feltört lábbal – már, ami engem illet). Mi lenne akkor, ha nem lenne ilyen szép időnk?

Szemközt látjuk a Csicsói Hargitát, melyen kis vistorony emelkedik. Onnan már talán lesz gerincút, mert itt bizony nincs, és így nem lehet soká. Nem fogjuk bírni, mindkét lábam feltört.

Pár perc után odahagyjuk a Madéfalvi Hargitát, leereszkednénk a lejtőn, de száz-kétszáz méter után észrevettem, hogy a szemüvegem az előző helyen hagytam. Vissza tehát, elképzelni milyen kedvvel kerestem, de nem találtam. Szemüvegem talán azóta is szennyezi a környezetet a Hargiták áfonyás tetején.

Még egy kicsit megyünk a lucosban, majd hat felé letáborozunk az ösvényen a sűrű nagy erdő közepén.

Negyed hét körül, mikor már nagyon erősen sötétedett és mi javában falatoztunk a hálósákon ülve, váratlanul egy székely jött. A léptek dobogása, a feketeségben felsejlő bizonytalan alak alaposan megdermesztett bennünket. Ő azonban még jobban megijedt, mert medvének vélt minket, de pillanatok alatt összeszedte magát. „Hát megtelepedtek?” – szól hozzánk köszönés helyett, mintha csak a Nagykörúton találkoznánk. Fenn volt „kukujázni”, azaz áfonyázni, ahogy ő mondta, most siet vissza Hargitafüldőre. Van is miért sietnie, hiszen még másfél órás gyaloglás vár reá odáig ebben a nagy sötétben.

E találkozás óta, sajnos, már sok-sok év telt el, de még évekig emlegettük kirándulásainkon. Esténként a gyaloglás befejeztével Pistivel szokásunkká vált mondogatni: hát megtelepszünk...

Míg az áfonyagyűjtögetőnk tovább rohan Hargitafüldőre, én a sebeimet gondozom.

Mindkét sarkamon nyílt törések. Chlorocid és ragasztók nélkül nem hiszem, melyeket hál' Istennek hoztam magammal, hogy végig tudnék gyalogolni ezen a túrán.

A gyalogtúra 2. napja: Madéfalvi Hargita – a Csíkszeredai országúttól délre

Nyugodt éjszaka után az elkésve világosodó sötét lucos közepén csak később ébredtünk. Megkerestük a közeli erecskét, melyről tegnap este a székely mesélt nekünk, és csak ezután indultunk útnak. Fél nyolc körül egy jól kijárt ösvényt találtunk, amelyről rövidesen kiderült nagy örömmünkre, hogy az a kék turista út. Ezen először szintben, majd felfelé folytattuk a gyaloglást.

Negyed kilenc előtt feljutottunk egy elnyúló lapos hegytetőre. Szerintem a Csicsói Hargita és a Bagolykő közös elnyúló tömbjére. A sertetlen természetnek itt már lóttak, a tömb mindkét végén ugyanis egy-egy rádiótorony magasodik. Mi a délihez (Bagolykő?) mentünk, miután a hátizsákokat a kék út mellett elrejtettük.

A rádiótorony mellett nagy épületet, kerítést, őrtornyokat találtunk, úgyhogy csak rossz érzéssel, sietve néztünk körül. Csík felé a völgyet elárasztó köd miatt semmit sem lehet látni, de kelet felé jól kivehető két párhuzamosan elnyúló, hosszú falu: az egyik, a hosszabb Oláhfalu (Vlahica, Szentegyházásfalu), amelyik jól láthatóan követi a Vargyas patakot. A másik, Kápolnásfalu (Capilnita) a Homoród patak mellett. Távolban még egy nagyobb települést is látunk, amelyik valószínűleg Székelyudvarhely.

Miután visszamentünk a hátizsákokhoz, megreggeliztünk. Szerencsére közben napozni lehet, mert melegen süt a nap. Az ég mindenütt szép kék, amilyen a vénasszonyok nyara idején szokott – illik – lenni. El is telt az idő, mert csak tíz előtt álltunk fel.

A kéken lucosban felfelé folytatjuk a gyaloglást. Hirtelen összetalálkozunk egy idős székely turista házaspárral (a férfi csíkrákosi és nyugdíjas jogász), akikkel vagy húsz percet beszélgettünk.

Háromnegyed tizenegy körül érkezünk le Hargitafüldőre (Harghita-Bai). A borvíz távolabb fakad az úttól, és így bármi híres is, kihagyjuk.

Hargitafüldő szélén óriási meddőhányó rontja a hangulatot, elhanyagolt kis ipari létesítmény, a környéket zajával felverő pőfőgő nagy diesel-gépes villanyfejlesztő. A kellemetlen hatásoknak még nincs vége. Az már durva környezetszennyezés, ahogy abba a patakba, amely aztán lefelé végigkísér, fáradt olajat, egyéb ipari szennyet öntenek.

Az sem hangol fel, mikor visszafelé fordulva egész közelben fölöttünk azt a bagolykői kis rádiótornyot vagy mit-tudom-én-milyen katonai létesítményt pillantottam meg, ahol reggel voltunk.

A hét kilométeres makadámutat, amely Hargitafüldőről a Tolvajostetőre vezet le, nagyon hamar megtettük. Fél egykor már el is értük a csíkszeredai országúttal együtt. Ide Csíkszereda 15 km, Brassó 107, Székelyudvarhely 37, Szováta 80 km – ahogy egy táblán láttam. A széles hágó, a Tolvajostető nagyon szép, csupa zöld füves rét, lucos liget. Visszafelé északra még jól látszik a rádiótorny a magasban.

Az országúton Csíkszereda felé teszünk pár száz métert, majd déli irányban Csíkszentimre Büdösfüldő (Sintimbri-Bai) elhagyjuk a műutat. Hosszas fásasztó gyaloglás következett. Akkor is összefolytak a kilométerek, most sem tudom megfelelően visszaadni őket.

Egy emelkedő végén szép nagy bükkös kezdődött. Innen visszafelé fordulva a Tolvajos nevű mezőre, hátrább a Bagolykőre szép rálátás nyílik.

A fáradság, a feltörések kínjai ellenére is megállapítottam, hogy tényleg nagyon szép ez a környék: nagy zöld rét magányos óriási lucfenyőkkel. Köröskörül mindenütt lucosok, néhol bükk. A nagy réteken egy-két elhagyott pásztor-kunyhó, források, itatók.

Öt órakor egy nyereghez érkezünk. Keletre lent a völgyben nagyobb helység látszik. Biztos Csíkszereda.

Enyhén föl továbbra is mesés helyeken: lucosok övezte zöld rétek, köztük lucligetek. Több helyen kolompoló tehének. Zöld fű, gombák, például a mesék fehér pöttyös piros sapkás gombáját, a csodálatosan szép légyölő galócát most láttam először, valóságban, nemcsak könyvben.

Háromnegyed hat előtt „megtelepedtünk” az egyik lucos ligetben. Este, azaz pontosabban csak fél hétkor elment mellettünk egy kolompos marhagulya. A sötétben még a kutyák sem fedeztek föl minket. Később este pedig két terepjáró autó erős fénycsóvája ébresztett föl.

A gyalogtúra 3. napja: végig a Hargitától délre húzódó hegysoron – Piliskei vadászkunyhónál (alattunk a mélyben Tusnádfüldő)

Sötét reggel. Sajnos, beborult. Nap közben azóta is hol esik, szemerklél, hol nem...A szép túrának lőttek, most már kínlódunk. Összefolyt minden az emlékezetemben, alig emlékszem valamire.

Az némi szerencse, hogy nagyrészt szintben haladunk. Lucosokkal díszített legelők maradnak mögöttünk, miközben csúnyán ázunk. A nadrágom például combközépig csuromvíz, mert az esőköpeny csak addig fed, és ahol vége van, ott, mint az ereszről zúdul le a víz. Lelkesedésünk alaposan lelohadt.

...És az egész nap így telt el. Esőben, csöpögő fák alatt, bokrok közt. Ködben, hidegben, miközben nem láttunk ki sehol sem, csak éppen sejtettük, ha sejtettük, hol lehetünk. A hidegben elgémberedtünk, ruhánk elázott, cipőnk csupa víz, a harisnyából facsarni lehet. Nekem pedig a lábtöréseim is kegyetlenül sajognak, melyek reggel, induláskor újra felszakadtak.

Az egész napból a fázáson és kedvetlenségen kívül csak pillanatok maradtak meg az emlékezetemben. Egy szép kis tisztáson például egy ló legelt, melynek mellső pár lábát megbéklyózták. Szegény furcsán ugrálva próbált haladni.

Ebéd után az időjárás reményt kezd ébresztetni, időnként kisüt a nap. Már egy kicsit messzebb is ellátunk a Mitács (Virful Mitaci, 1271 m) és a Nagy Piliske (Pilisca Mare) közti nyeregről: délnek a Háromszék északi részén levő alacsonyabb hegyek, kelet felé Alcsík egy része bukkant elő: valószínűleg Tusnád, Kozmás és a többi falu.

Háromnegyed négy fele kis pihenőt tartunk: esetleg már az Olt völgye van alattunk és szemközt bizonyára a Szt. Anna tó hegye. Közben egyszerre csak az erdőből felhallatszik az őszi erdő nemes ajándéka, a szarvasbögés.

Nem megyünk többet, mint ötven métert, mikor egy kiugró sziklaasztalon elhagyatott faházat találunk, melynek egyik szobája ép és nyitva van. A házon kiírás: Piliskei vadászház. Ilyen nincs! Mint a mesében! Egy „lakosztály” vár ránk.

A sziklapadról a ház elől lelátunk a mélybe, le Tusnádfürdőre, szemközt a velünk azonos magasságú és nagyon meredek Szt. Anna tó vulkanikus tömbre, a Csomádra. Délen már a Bodoki hegyek vehetők ki.

Forrást is találtunk a vadászház közelében, szarvas is bög, csodás a kilátás, esőtől védett

házunk van, kell-e ennél jobb. Mintha egy új csodás világba érteztünk volna! Így aztán könnyen ment a döntés: maradunk, itt éjszakázunk.

A délután, az este nyugodtan, hangulatosan telt el. Innen fentről messze ellátunk, egyszer-egyszer a szarvasbikák böffentenek, máskor hosszan elnyúlt bögésüket hozza szállásunkra a szél. Egy alkalommal még a párharc hangjai is, az agancsok összeverésének csattanásai a közelünkben verték föl az erdő csendjét. A mély völgyből harangzúgás, vonatrobogás hallatszik fel. Messziről, távolból, a mélyből. Hozzánk fel, akik mintha más világban élnénk, távol minden mozgástól, idegeskedéstől.

Nemcsak lelkünk lakott jól, testünk is. Újjá születünk! Ingyenc lassúsággal, élvezettel finom sült kolbászt, felséges hagymás sült szalonnát készítünk.

A gyaloglás 4. napja: Piliskei vadász-kunyhó – Csikmadaras és Csíkrákos közötti réten egy nagy szalmakazalnál megszálltunk

Az éjszaka a faházban a fapriccsen kellemesen telt el. Egyszer az éjszaka éles ismeretlen hangot hallottunk. Talán bagoly volt vagy denvér? Kint nagy eső volt. Bizony szerencse, hogy itt maradtunk. Különösen meleg házias érzés biztos szárazból hallgatni az eső kopogását!

Mikor fél hétkor keltünk, lent a mélyben Tusnádfürdőt vastag tejfehér köd takarta. Hét után indultunk. Húsz percet még szintben haladtunk, de aztán letértünk a kékről a kék keresztre. Közel egy órát jöttünk lefelé meredeken, sajnos nehéz úton. Ebben is meg lehet izzadni.

Tusnádfürdőn össze-vissza sétáltunk a fürdőhelységben. Olyan helyet kerestünk, ahol csekket lehet beváltani. A Tusnád Szállóban sikerült, de öt százalékot vonnak le. Benzinjegyért

azonban egy másik szállóba, a Csukásba kellett mennünk. Húsz liter prémium benzinjegy itt 214 lej. A hivatalos ügyeink intézése, majd a reggeli – egy éhes kutya társaságában egy padon –, jól elvette az időnket, így csak háromnegyed tizenegykor indultunk el a Szt. Anna tóhoz Tusnádfürdő közepéről.

A Szt. Anna tóhoz felmenni emlékezetes emelkedő. Egyenletesen, meredeken kaptatunk föl a piros keresztben hetvenöt percet, de azért a jól szerpentinezett ösvény miatt tulajdonképpen nem is olyan nagyon fárasztó.

Pont délben értük el a kráter kávját, ahonnan lenn a kráterben szabályos vulkáni tavat veszünk észre. Nem akármilyen látványos ez a Kárpát-medencében! A kráter kávján körben haladva a piros keresztben enyhén ereszkedünk húsz percet, míg egy széles aszfaltutat és egy menedékházat el nem érünk. Ott elrejtjük a hátizsákot és meredeken lesietünk krátertőhöz, amelyen vadkacsák hápognak.

Lent a Szt. Anna tó partján élvezettel nézünk körül. Körben mindenütt a kráter fákkal borított sziklafala. Főleg színesedő bükk, de lucfenyő is nő rajtuk. Felfedezünk egy fatornyos kápolnát, melynek faelődje az ezerötstizedes években készült. A kápolna ajtaja, ablaka nyitva van, de rácsozott. Ahogy benézünk, észrevesszük, hogy telve van bedobált bani pénzermékkal. Egy fenyőfaág is hever a kápolnában. Nagyon erős a gyanúm, hogy valaki a pénzt akarta kikotorni onnan. De remélem, ez csak rosszindulat a részemről.

Az idők jele az, hogy sajnos az egész környék ma már a nagy látogatottság miatt erősen szennyezett: papírdarabok, műanyag hever össze-vissza.

Visszatértünk az elrejtett hátizsákokhoz, majd megittunk egy-egy üveg sört a Szt. Annai turistaházban 7 – 7 lejért. Ha már söröztünk, egyúttal meg is ebédeltünk, s így csak három előtt indultunk lefelé ugyanazon az úton,

amelyen feljöttünk. Négykor értünk vissza Tusnádfürdő szélére. Összesen harminckét szerpentinkanyart számoltam össze, de ennél valamivel több lehet, mert közben le is vágunk.

Tusnádfürdőn a vasútállomáson várakoztunk egy darabot. Amikor a vonat késéssel megérkezett, már besötétedett. A sötétben azonban eltévesztettük az állomást, és Csíkrákos helyett Csíkdánfalván szálltunk le körülbelül negyed nyolckor.

Bejutni a faluba elég nehéz volt, mert semmiféle közvilágítás sincs, az utcákon minden csupa sár, és már ekkor teljes a kihaltság. Egy házból sem szűrődik ki fény. Már ebben a viszonylag kora esti időben is csak a vonatról jövők keresték az utat velünk együtt a sötétben és a cupogó sárban.

Fél nyolckor elértük a falu szélén az országutat az Olt hídjánál, és elindultunk rajta dél felé, hogy legyalogoljunk Csíkrákosra. Hangulatos hideg holdfény világítja meg a tájat.

Háromnegyed nyolc és nyolc között átgyalogoltunk Csíkmadarason. Itt sincs semmiivilágítás. Most azonban talán szerencsénk is volt, mert a faluban, amikor elhaladtunk a kocsmá mellett, észrevettük, hogy a félhomályban a rendőr gyanakodva méreget bennünket, de aztán mégis hagyott elsietni minket.

A falu után nem sokkal a mezőn szalmakazlakat vettünk észre sötétedni a holdfényben. Letértünk az országútról és az egyik kazal árnyékos tövében telepedtünk meg az éjszakára. Az ezüstös holdfényben egészen a Csíki Havasokig ellátni.

A gyaloglás 5. napja: Csíkmadaras és Csíkrákos között – Ivómező; 17.45 – kb. 19.30: Ivómező–Székelyudvarhely – Fehéregyháza széle, autóval hazaindultunk

Éjjel nem esett, de reggelre ezen a mezőn minden merő nyirkosság és hideg is volt. Körülbelül hat után ébredtünk. Az ivóvíz felső hárttyája befagyott. Mindenütt dér, megfagyott vízréteg a hálósákon. Pisti kinn hagyott keményre fagyott törölközőjét nem tudta összehajtani. Mikor inni akartam és felemeltem átlátszó műanyagkulacsom, megdöbbenve tapasztaltam, hogy benne a víz nem veszi fel a vízszintes helyzetet. Egy pillanatig nem kapcsoltam és értetlenül bámultam a természeti „csodára”.

Csak akkor kezdünk felmelegedni, mikor a ködben begyalogoltunk a szomszédos Csíkrákosra, ahova fél nyolckor érkezünk meg.

A faluban a XV. században épült Csíkrákosi, más néven Göröcsfalvi erődtemplomot kerestük meg, de sajnos zárva találtuk. Az erőd falakon belül sírok, a templom tornyán sziklabarlangrajz szerű festmények, amelyek a XVI. század elején készültek. A templomkertben egy feltűnő síron Zöld Péter nevét olvashatjuk, akinek az 1764-es véres Madéfalvi veszedelem és a Moldvába, menekülés idején volt szerepe. Egyik vezetője volt a székelyeknek a határőrségbe süllyesztő törekvések elleni mozgalmának, akit ezért börtönre ítélték. A fogságból sikerült megszöknie és kimenekült Moldvába a Madéfalvi veszedelemkor odafutott székelyek és a már korábban ott élő csángók közé.

Nem sokat merengünk azonban Zöld Péter sírjánál, mert épp egy sírt ásnak ki: hozzátartozói viszik a csontokat Brassóba. A sírnál tevékenykedők egyike, egy öreg székely a máról és a közelmúltról mesél: a faluban azért vannak román típusú új házak, mert csak ilyen formájú házakra adnak ki engedélyt. Különben ugyanis

egy román sem él a faluban. 1944. őszén hetvenkilenc házat égettek le itt a bejövő románok. Később egy idősebb asszony is ezt súgta a fülünkbe, miután az utcán óvatosan mellénk sorolt: „Mi is felmentünk a hegyekbe akkor... 44 őszén... Menekültünk... Aztán visszajöttünk a nagy semmire.”

A faluban láttunk még két olyan régi pici faházat, melynek nincs kéménye. A tető kissé megfeketedett zsindegydeszkái közt száll ki a füst. Mi is láttuk: tehát még ma is lakott pici házak ezek (és nem valami külön konyhaházacskák!)

Átmegyünk újra Rákoson a túlsó oldalra, ahol jelzett útra, a kék kereszttel jelölt turistaútvonalra találunk.

Viszont nem leltük meg Rákos egy másik nevezetességét, a Cserei-kúriát. Az erdélyi emlékirók egyike, Cserei Mihály (1668-1756) ugyanis itt a faluban született. Erdély története néven ismert, sokáig kéziratos másolatokban terjedt írása számos latin szavával, régies kifejezéseivel ma már nem könnyű olvasmány, bár érdemes átrágnunk rajta magunkat.

Csíkrákost a Hargitákba vezető köves úton hagytuk el. Az úton egy furcsa kis öregemberrel akadtunk össze, aki mindjárt meghívás nélkül mellénk telepedett, mikor leültünk reggelizni. Az öreg, mint mondta gyimesi csángó. Nagyon szegényes öltözet, kucsmá, szutykos, elhanyagolt torzonborz arc, rendkívül ravasz, hideg kék szemek. Ahogy mellénk ült, nézni kezdte, mit, hogyan eszünk. Ő is kezdett valamit előszedni, de inkább csak várta, hátha megkínáljuk, amit végül is megtettünk. Evés közben mesélt gyimesi medve kalandjáról (marhapásztor lehet a havasokban). Azért odabökte nekünk megvetését: Hát nekünk ki fizet, hogy nehéz zsákokat cipelünk a hegyekben?

Evés közben melegen kisütött a nap. A köd is felszállóban van, bár a Csiki Medence felét még

fehér pára borítja. Előttünk kis kopár dombon messziről látható kápolna. Távolabb Madaras látszik, a faszórárt országút, melyen reggel jöttünk. Nyugatra célunk, a Hargiták vonulata.

A reggeli után tízkor alig indultunk el, mikor egy erdei faszállító autó felvett, és vagy öt-hat kilométert vitt előre és körülbelül két-négyszáz métert szintben felfelé a fahatárig a fehéres színű kanyargó makadámon.

Ahogy emelkedtünk egyre jobban kitárulkozott előttünk Csík, egyre szebb kilátásban volt részünk: Felcsík falvai, Egyeskő, Keleti-Kárpátok. A másik irányban pedig a közeledő, egyre növekvő Hargiták (bár nem keltenek igazán magashegyvidéki benyomást).

Fél kettőkor értünk a Madarasi turistaházhoz, ahol a hargitai gyaloglásunk kezdtük nem is régen a gerincen. A sör közben elfogyott. Így bort ittunk. Nem éppen olcsó multság: hét deci bor 34 lej.

Csíkrákos szélén a kék kereszt úton ide fel négy-öt órát adtak meg. Innen ugyanez az út lefelé három-négy óra. Szerencsénk volt azzal az autóval! Három előtt indultunk le Ivómezőre a már ismert, bejárt, autóval is járható erdei úton.

Közben egy helyen favágókat láttunk. Az egyik borzalmas alak baromi hangon szidalmazta szerencsétlen lovát, mert az nem volt képes elhúzni egy hozzákötött fatörzset. Undorító volt látni ezt a kegyetlen durva ütlegelést, hallani a förtelmes magyar káromkodást... Utólag nagyon bánt, hogy nem léptünk közbe, de hát féltünk, mert sokan voltak.

Fél hat előtt értünk Ivómezőre, ahol a trabant várt bennünket. Nagyon marasztaltak, de igyekeznünk kellett, és így a köszönetmondás után már háromnegyed hatkor továbbindultunk Ivómezőről – most már azonban autóval.

Autóval haza a Hargitából

Még Zetelaka előtt egy székely legény nagyon inetegetett nekünk, nem láttunk-e felfelé zsandárt. Nyilván valami árut akartak felszállítani. Zetelakán pedig este mindenki kisebb-nagyobb szekéren, kézi targoncán takarmány- és cukorrépafevetet szállított haza - rohanvást. Úgy tűnik, az egész falu érdekelt volt abban, van-e a közelben zsarú.

Mire Székelyudvarhelyre értünk, már besötétedett. Kivételesen minden nehézség nélkül vettünk tíz-tíz liter regulára és premium benzint.

Aztán a sötétben Segesvár felé székely falvak során rohantunk keresztül. Közben átmentünk az Agyagfalvi mezőn is, az egykori székely gyűlések színhelyén, de a sötétben csak a környező hegyek sziluettjét lehetett kivenni. Székelykeresztúrról is csak egész felületes benyomásunk maradt: egész nagy hely lehet. Utána rövidesen átmentünk a Székelyföld határát jelző Sárdi hídon a Nagy Küküllőn.

Körülbelül fél nyolckor álltunk meg Héjjasfalva (Vinatori) és Fehéregyháza (Albesti) között. Az országúttól úgy kétszáz méternyit kocsival felmentünk egy dűlőúton. Egy domboldalon üttünk tanyát egy nagy kukoricásban. Kukoricás... kukoricás... Működésbe lépnek az agyasszociációi. Nem kukoricásról volt szó Petőfi menekülésekor? Pedig erre lehetett. Vajon nem itt volt-e? E helyen akkor is kukoricás volt? Talán éppen itt volt 1849-ben az a szomorú csata?

A jelen is ellenszenves: a kukoricás sarasagyas, undorító ilyen helyre feküdni hálósákkal még akkor is, ha alulra nejlonepedőt, szivacsot teszünk. Éjjel a környéken lövöldöztek (vadászok?), kurjongattak (pásztorok?), kutyák ugattak. Félttem, hogy felfedeznek. Szóval nem volt kellemes.

**A hazafelé vezető autós út 1. napja:
Segesvár – Gyerővásárhely után
megszálltunk, ezúttal sátrat vertünk.**

Másnap Október hatodika lévén még meghatóbb volt a Segesvári csata és Petőfi halálának színterén felelőszemlélni. A természet azonban közönyös óramű: ma már beköszöntött az ősz. Szomorú borús ködös hideg reggelre ébredtünk.

Visszamentünk az országúthoz, ahol Petőfire utaló kiírást találtunk. A jelzést szántáson keresztül is követtük, míg egy fás kertben megleltük a csata tömegsírját, mely fölé turulos emlékoszlopot állítottak. Egyre csak arra gondoltunk, bizonyára Petőfi is itt nyugszik... (akkor még nem volt szó szibériai Alekszandr Petrovics csontról, Barguzinról, akadémiai vizsgálatokról, bár azok lecsengtek már.)

Egy-két perc és már feltűnik a szemközti hegyen a régi Segesvár (Sighisoara). Rövidesen az óvárosban sétáltunk: az ódon utcákon, lépcsőkön; néztük a régről itt maradt egységes stílusú házakat, templomokat, várkapukat, tornyokat: a legkülönb megmaradt nyugati középkori városokkal egyenrangú élmény. Nekem külön otthonosságot teremt az óratorony, melynek másolatát beépítették a városligeti Vajdahunyad várába.

Kilenc után hagyjuk el Segesvárt nyugat felé a Nagy-Küküllő (Tirnavă Mare) völgyében. Útközben számos busszal, teherautóval találkozunk, melyeknek tetejére nagy henger alakú tartályokat rögzítettek. Jellegzetes önálló román találmány: gázhajtású autók. De vajon más országokban miért nem terjedtek el?

A Nagy Küküllő völgye végig egyforma: a völgy meglehetősen szűk, egyenletes magas

dombsor kíséri mindkét oldalon. Egymást követik az egykori szász falvak, melyek közül Erzsébetváros (Dumbraveni) lóg ki a sorból.

Gondolhatunk itt Apaffy fejedelemre, hiszen valaha Ebesfalva néven a fejedelem birtokának központja volt, de gondolhatunk arra is, hogy a XVIII. században e városban örmények telepedtek le. Az örmények Erzsébetvároson kívül Szamosújvárt és Gyergyószentmiklóson alakítottak ki nagyobb közösségeket - gazdagítván evvel Erdély amúgy is változatos nemzetiségi térképét.

A sok szász helység közül ki kell emelni Berethalmot (Biertan, BIRTHÄLM). Ez a helység évszázadokig a szász evangélikus egyház püspöki székhelye volt és szerintem a délfrancia Carcassone, vagy a spanyol Avila mellett világszenzációnak kellene lennie! Egy darab épségben megmaradt középkor a legjavából! Egy dombon hármás várfal bástyákkal, tornyokkal. A tetőn pedig a gót templom.

A Berethalomi erődtemplomban egy kedves és lelkes, idősebb kancsal szász asszony végigkísért minket. A templom megtekintése után oldottabbá vált: a háború előtt Berethalomban ötezer szász élt – panaszkodott –, ma hétszáz. Sokan kimentek NSzK-ba. (Míndezt 1984-ben hallottuk. Ma – 2026-ban vajon mi a helyzet?) Tizenöt magyar család is él itt – mondta a néni –, akik szintén az evangélikus templomba járnak, noha reformátusok. Időnként valahonnan magyar lelkész jön hozzájuk. A helységben ma összesen körülbelül 3 400 élnek. A többség ma már román, de a cigányság még jobban szaporodik. A kezdő általános iskolai osztályokban ekkor már cigány többség volt! A restaurálás kapcsolatos kérdésünkre a néni gúnyosan válaszolt: nem az állam fizeti az erődtemplom éppen folyó helyreállítását, hanem a Spenden és a Bundesrepublik...

Indulásunkkor a szász néni kérésére két Nagyszeben környéki szász restaurátor fiatal-

embert vittünk Berethalomból Medgyes felé. Út közben ők mesélték, hogy havonta csak egy szombat szabad. A többin dolgozni kell. Azt is tőlük tudtuk meg, hogy NSzK nyolcezer márkát fizet minden kivándorolni akaró szászért Romániának. A szászok száma így rohamosan fogy.

Mindjárt a következő városban, Medgyesen is tapasztaltuk, hogy abban a nagyon szép rendezett jó állapotban megmaradt szász városban (erődtemploma is van) csak egyszer hallottunk német szót (magyart kétszer).

Egyébként mindig csodálkoztam, hogy ennek a szász városnak, miért van kifejezetten magyar neve németül is. Ugyanis a szászok Mediaschnak hívják, amelyet a románok Mediasként vettek át. A magyarázatot a székelyek történelmében találjuk meg.

A szászok betelepítése előtt a székelyek Medgyes ága valószínűleg ezen a területen élt: az ő nevüket és itteni szálláshelyüket őrzi máig a város magyar, német és román neve is.

Romániában teljesen általánossá vált az autóstoppozás a nagyon gyenge közlekedés miatt. Nem is csoda, hiszen - mint mondták - például vasárnap nincs buszközlekedés a helységek közt. Stoppozik tehát öregje-fiatálja, akár tetszik, akár nem. Tarifája is kialakult már: tíz lej néhány falunyi távolság.

Egy székely ifjúval utaztunk Dicsőig. Csak úgy áradt belőle a szó: milyen gazdag lehetne ez az ország, csak ész nincs. Magyarországnak semmije sincs, de mivel ott gondolkodnak az emberek, mindenük van. Ő például gyárban dolgozik, de otthon ezt is, azt is tart, így jól él. De mit csináljon, ha nem tud semmit sem vásárolni a pénzéért. Nem utazhat sehova. Nyugatra soha, a szocialista országokba két évente. Tudják, mi vagyunk mi? – mikor elbúcsúzott tőlünk – Megmondom én maguknak. Szerencsétlen kommunisták!

Átkelünk egy elég magas gerincen, majd miközben lefelé ereszkedünk, a Kis-Küküllő völgyében fekvő Dicső (Tirnaveni) környékén a mezőkön földgázkutak tűnnek fel. Innen kezdve keletre a Kis-Küküllő völgyében minden falu magyar – ezt még a stoppos útítársunktól hallottuk.

Dicső után ismét egy magasabb gerinc megmászása vár ránk, majd a következő völgyben borvidék következik. Ezzel a Maros völgyéhez érkeztünk.

Háromnegyed kettő előtt érünk Radnótba (Iernut). Elsétálunk a Rákócziak kicsiny, négy sarokbástyás, négyzet alaprajzú kastélyához. Szerény, de ugyanakkor egyszerűségében is méltóságteljes nyugodt puritán épület. Önként vállalkozó lelkes idegenvezetőink, két kis bátor, olyan hét-kilenc éves magyar gyerek legalább akkora élmény, mint a kastély.

Újabb autóstopposok Ludasig. Mit lehet Pesten eladni? Nem adunk-e el forintot? Nagyon kellene a forint nekik, ugyanis, ha két évente mehetnek, akkor összesen csak négyszáz forintot kapnak. Összesen, nem naponta!

Közben egymást követik autónk ablakából az észak felé eső oldalon Mezőség kopár nagy suvadásos dombjai. Az útról jól rálátni a beszédesen magyar nevű Ludasra (Ludus), ahol egyszerre négy templomot is látunk: két románt, nyilván egy görögkeletit és görögkatolikust, valamint két magyart, a katolikust és egy „magyart”, ahogy stopposunk nevezte a református templomot. A városon kívül innen a Marosra is nagyobb rálátásunk nyílik. A folyó völgye kiszélesedik ezen a környéken.

Rövidesen elmegyünk az Aranyos és Maros összefolyása mellett, és fél három óra körül Gerendre (Luncani), egy kis faluba érkeztünk, amelyről akkor még nem is tudtuk, hogy nem akármilyen. Református temploma látványa azonban megállásra készített. Mikor beléptünk

a templomba, észrevettük, hogy az idős, kopott ruhát, lyukas cipőt viselő lelkész éppen néhány gyereknek hittant tanít. A gyerekek látható örömmel vették, hogy pár percre felszabadulnak, mikor a kedves öreg bácsi lelkesen a templom egyik sarkához vezetett és magyarázni kezdett.

A legrégebb erdélyi felírat előtt állunk, amely a helyén maradt: 1290-ből. Az olvasható betűk vegyest, latinul és görögül vannak.

A lelkész később a falu névadóiról, a Gerendi családról mesélt, akik valaha országos nagyságok voltak, és akiket a környék birtoklásában az a Kemény-család követett, amelyik még fejedelmek is adott Erdélynek.

Ma már a falu többsége román - folytatta. Az itteni magyarok nem székelyek. Ez a falu ugyanis még nem tartozott Aranyosszékhez. A magyar lakosságnak nagy öröme a református templomot nemrég újították fel: a közösség adott hozzá százötvenezer lejt. A régi orgona negyvennégyben pusztult el az oroszok és románok bejövetelekor. Ő már akkor itt volt lelkész. Az új orgona holland adomány!

Kérésére beírtuk a nevünket a templom emlékkönyvébe. Két-három névvel felettünk fedeztük a művészettörténész Entz Géza nevét. Utólag megnéztem, Orbán Balázs részletesen ír erről a kis templomról, lerajzolta a nevezetes felíratot.

A templom melletti Kemény-kastély ablakai még mindig üveg nélkül ásítoznak. Feketék az egykori, II. világháborús tűztől, mert máig sem tüntették el a háború pusztításait. Szerencsétlen sorsú kastély, amelyik már az 1848-49-es események idején is nagy károkat szenvedett. A környék akkor belekerült a véres események sodrába, különösen a szomszédos Gerendkeresztur (Grindeni) tett szert szomorú nevezetességre. Aki szeret borzalmas eseményekről olvasni, figyelmébe ajánlom Orbán Balázs híres művét.

Aranyoslóna (Luna), Aranyosgyéres (Cimpia Turzii) után jutottunk be Tordára (Turda), ahol a főtéren egy piszkos talponállóban megebédeltünk. A hideg egytálas húsos ebédünk sörrel együtt 65 lejbe került. Lám, a nyolcvanas évek közepén még húst azért lehetett kapni – igaz, nem olcsón. Hogy azonban ez milyen nagy szó volt, utólag már jobban látjuk. Fél négy után már tovább is robogunk. Ez a kis trabant tényleg nagyon szépen teljesít.

Torda után az első falu Szentmihályfalva (Mihai Vitéazul), és ezzel végre már tényleg a piciny Aranyosszéken járunk. Jó ideje kerülgettük már, hiszen Gerend, Aranyoslóna, Gyéres és Torda mind csak szomszédosak vele, de nem tartoztak az egykori székely székhez. Aranyosszék, amely közigazgatási egységként 1848-ig létezett, a legkisebb székely szék volt. Különlegességet az is ad neki, hogy teljesen elszakadva fekszik a többi székelységtől. Szentmihályfalva azért kapta meg a Mihai Viteazul helységnevet, mert a hírhedt császári tábornok Basta itt gyilkoltatta meg 1601-ben Vitéz Mihályt, aki egyébként szövetségese volt a magyarok ellen.

A Tordai-hasadék már messziről látszik. Most Mészkö (Cheia) nevű falunál meg is közelítettük. Az óriási hasadék bejárata előtt egy olyan meredek földúton ereszkedtünk le a kocsival, amelyről nem hittem volna, hogy gyalogszeren kívül másként végigjárható. Az izgalmas ereszkedő után turistaházra találtunk, amely mellett a hasadékból kifolyó Hesdát zúg. A Hesdát név ugyan furcsán hangzik, de azért odafigyelve kivethető belőle a környezetére utaló régi magyar szó, a hasadék jelentésű hasadát.

A Tordai-hasadék a sziklamászóknak is kedvelt terület. Amikor ott jártunk, akkor is láttuk őket. Egy a szorosban felfedezett, magyar nyelven írt emléktáblával kiegészített kereszt is rájuk emlékeztet: egy tizennyolc éves magyar fiú 1974-ben itt halt meg.

A Tordai-hasadék meglátogatása után sietve visszahajtottunk Tordára, felkanyarogtunk a számunkra oly emlékezetessé vált Feleki-tetőre. Közben javából besötétedett már, és így a tetőről megcsodálhattuk a mélyben Kolozsvár fényeit.

Hanem a pár napja meglátogatott Kolozsvár előtti benzinkútnál alaposan felidegesedünk, mert megint kezdődik a mizéria a benzinnel. A kútnál semmi benzin sincs, és már csak pár liter benzinünk maradt. A benzinkutas azonban megkönyörül rajtunk, mert megsúgja, várjunk, mert nem a benzin fogyott el, hanem a kiadó benzinkutas ment el valahová. A kocsiiban ülve megvacsorázunk hát, és valóban szerencsénk van, mert még be sem fejeztük az evést, már jött is a helyzet ura. Minden jó, ha a vége jó. Már felejtjük is az előző ijedelmünk, és robogunk tovább.

Kolozsvárott megállás nélkül megyünk át. Kalotaszeg falvaiból sem sokat láttunk. Valamivel nyolc után Gyerővásárhely (Dumbrava) közelében megtelepedünk egy elhagyatottnak tűnő bokros domboldalon. Sátort is verünk, mert szemerkélni kezd. Csak reggel derült ki, hogy a sűrű bokrosban egész közel hozzánk van egy széles és elég mély kőkút, melynek alján meglehetősen undorral fedeztük fel, hogy tele van csontokkal, oszló állati tetemekkel. Valószínűleg dögkút.

A hazafelé vezető autós út 2. napja: Gyerővásárhely szomszédságából – Budapest

(A leírt útvonal Budapesttől Hargitáig és vissza összesen 1 615 km autótút volt.)

Az éjszaka esett, így jó, hogy sátorban voltunk. Most már nincs mese, tényleg itt van a legrandább borús, zákonyos, esős nyomasztó őszi idő. Hatkor kelünk, de mire összeszedelődzködünk, a sátort is lebontjuk és a kocsit is berreg végre alattunk, már majdnem hét óra van.

Az első kilométerek még Kalotaszegen vezetnek át: kopár dombos vidék. Csupa Győrő... nevű falun keresztül, csak sajnos szintelenül, szürkén, szinte – nagy szó – közönyösen ebben a lélekölő fekete időben.

Bánffyhunyadnál Zilah felé letérünk a zombori útra – hasonló környezetben, hasonló hangulatban. És ez így ment egész nap. Az emlékezetem szürke ködéből csak egy-két helység villan fel.

Kilencről egy félórát Zilahon sétáltunk. A kis városból jól látható a közeli, elég alacsony Meszes hegyvonulata, melyen feltevésünk szerint egy tévétorony ül. Magából a régi és völgyben fekvő városból nem sok maradt meg. A régi főtér néhány régi háza, Fadrusz idealizált, képeken már látott Wesselényi szobra, egy új Ady - mellszobor (gimnáziuma előtt?), egy nagy és nagyon különleges alaprajzú református templom. Sok új nagy ház. Magyar hangok.

Végül is az benyomásunk alakult ki, hogy szinte az egész régi várost lebontották. Ez is egy módja az úgynevezett szisztematizálásnak, a falurombolásnak, amely tehát már javából működött, mielőtt közismertté vált volna.

Az utunk következő szakasza, amikor a Kraszna völgyén, a „hepehupás Szilágyságon” keresztülutaztunk, továbbra is összefolyik. Az eső felerősödött, szinte semmit sem láttunk ki. Kiszállni pedig abba a hideg esőbe...

Hasonlóan jártunk a Báthoriak városával, Szilágysomlyóval (Simleu Silvaniei) is. Jött még Nagyfalu (Nusfalau), Ipp (Ip), Margitta (Marghita) és még sok falu, de abban a randa barátságatlan esőben csak arra gondoltunk, minél gyorsabban tovább, jussunk már haza...

Margitta szélén felvettünk egy az esőben rendkívül hevesen integető alakot. Új stopposunk, egy margittai kövér román, állatorvos, oly jól beszélt magyarul, hogy magyarnak hittem.

Még tengerit is mondott és diftongusokkal beszélt, mint a kelet magyarországi tájszólásúak. Sváb felesége van, szomszédja magyar. Az ő családjában – mint mondta – hat ortodox pap van. Most is az egyik öccse felszentelésére siet egy kis faluba. Mivel állatorvos sikerült tíz kiló húst szereznie az ünnepségre, de ... négy-öt éve jobb volt... Mit láttunk? A nagy szegénységet?... Margittán most új párttitkárt választottak, egy nőt. Azt mondják, ez ismét be akarja vezetni a kenyérré a jegyet (mert ez a körzetektől függ). Neki még jó, de a városiaknak is kell húst beszolgáltatni: tíz kilogramm a fejadag. Mennek venni a húst, ahol tudják, harmincöt lejért kilóját, hogy beadhassák, és kapnak az államtól tizennégy lejt kilónként.

Újabb román stoppos Nagyváradig, de az már alig tudott valamit magyarul, csak egy-két szót.

Nagyváradon délben megebédeltünk a maradék pénzünkől. Ebben a vendéglőben sem tudnak vagy nem akarnak tudni magyarul, sőt ellenszenvüket is éreztetik. Nem mintha én is lelkesednék például sok német turista öntudatos fellépése láttán, mikor a legtermészetesebbnek hiszik, hogy nálunk a kis boltokban is beszélnek németül. De egy olyan városban, mint Nagyvárad, amely lakosságának 91 százaléka magyar volt 1910-ben, pedig már nagyváros volt abban az időben is, sőt Körös-parti Párizsnak is nevezték – nem is kis túlzással –, és még a Második világháború előtt is kétharmados volt a magyar többség, itt tehát talán még sem annyira botránysos, ha valaki, különösen nem is román állampolgár, magyarul próbál ételaport kérni.

A nyolcvanas évek Romániája stílusosan búcsúzik tőlünk. Benzinkeresés: a város egyik végén semmi, ahonnan elküldenek a Borsi benzinkúthoz. Ott meg csak prémium volt, s nekünk közben már csak regular jegyünk van. Mit lehet mást tenni, gyerünk el a határra, hátha átváltják a húsz literes regulara jegyünk premiumra.

Nagyon keservesen ment, már azért is, mert ott nem 214, hanem 225 lejért számolják, mint magyarzták a „manipuláció” miatt a jegyet. Nekünk pedig alig több, mint tíz lejünk maradt. A fiatal román nő végre nagy nehezen megkönnyörült rajtunk: majd megadjuk a tíz lejt neki, ha egyszer megint erre jövünk... Örök hála neki, mert azóta sem tudtuk megadni neki. Vissza tehát Nagyvárad szélére a benzinért, majd vissza megint a határra. Egyszerű, nemde?

A határon csak egyetlen órát váraoztunk. Nem lehetne egy szavunk sem, ha az átlagra gondolunk. Ugyanakkor még sem értjük, hiszen abban a randa időben rajtunk kívül senki sem volt, csak mi váraoztunk. A vámosok ettek talán vagy csupán nem akarták, hogy elbázzuk magunk, mert egész egyszerűen eltűntek. Mikor végre oda kegyeskedtek jönni, majdnem baj lett, de már a magyar oldalon. Pisti ugyanis az értelmetlen váraoztatástól feldühödve és amiatt, hogy a magyar vámos megkérdezte, mit vásároltunk Romániában, – mintha nem tudná, mit lehet –, rábökött a Borsiban az út szélén vásárolt lépesmézre, amelyet éppen majszolt, hogy ezt. Ettől aztán a magyar vámos gurult dühbe: mindent kipakoltatott, mindent végigkopoogtatott...

Biharkeresztesen élvezettel kávé ittunk, – meg is állapítottuk, van különbség –, majd háromkor nekivágtunk a valamivel több, mint háromórás autózásnak Budapest felé.

Veress Zoltán

Wegyúr kezelésre szorul

*Boldogasszony havának második felében
Szokatlan, de tavaszillat van a levegőben.*

*Sütkezni lehet a nap fényében,
Megmerítkezni télen is az erejében.*

*Egy kis hószőnyeg,
Egy kis fűszőnyeg,
Néhány jeges pocsolya,
Köszönt a haladóra.*

*Téli bezártságunkra,
Kell egy kicsi sétátúra.
Egy kis erdő, mező, tópart és láp,
Jó levegő és némi mozgás.*

*Ezért rándultunk ki Gombára,
Bár itt sem leltünk gombákra.
De megleltük a helyi horgásztavat,
Ugyan a horgászok még fáznak és lapítanak.*

*A tavon a töredezett jégtáblák,
A tőfelszint vigyázzák.
Kipróbáltam, hogy faágak hogyan csúsznak a jégen,
Kacsakövem sem pattogott még ily hosszan és szépen.*

*A fagyott föld színe eszméletlen sáros,
Úgy tapad a cipőre, mint egy ragályos.
Mért is nem túrabakancsban jöttem,
Csak vastag műanyagtalpú cipőt vettem.*

*Ímígyen caplatva,
A sarat dagasztva,
Ólomlábakon haladva,
Bicegtünk csúszkálva.*

*A tó melletti földúton nem is túl sietve,
Egy Suzuki haladt előre.
Csakhogy egy hirtelen visszafordulással,
Szembe került korábbi önmagával.*

*Ekkor még nem értettem igazán mi ez a manőver,
Hogy mitől van ez a váratlan hátrakever.*

Sofőr is igen elcsodálkozott,
De tolatgatás után újra előre haladott.

A duzzasztógát után már majd' körbeérve,
Kellott letérni az útról egy lejtős ösvényre.
A ferdére lépve csúszott ki mindkét lábam,
Ezért egyensúlyom nem lett épp' hibátlan.

Úgy hadonásztam a levegőbe mint egy tébolyodott,
Mintha ott lelhetnék valami kapaszkodót.
Csúszás közben átváltottam bukfencre,
Ímígyen egy tégurgrást hajtottam végre.

Elhajlottak a térsíkok és tengelyek,
Egyáltalán nem voltam ura e helyzetnek.
Landalós 3 méterre megfordulva és tenyérre érkeve,
Ráadásnak jó szúrós rózsabokorba tévedve.

Jégen sem könnyű mindezt így előadni,
De a fagyos föld teteje is tud ugyanígy csúszni.
Sárosan feltápászva már sajgott a csuklóm,
Éreztem, hogy némileg átrendeződött a karom.

A távolban feltűnt ismét a szárnnyúl koma,
Öneki az én keservem értékelése a dolga.
Most is előttem van röhögős pofája,
Amint éppen a káposztát rágszálja.

Külsérelem nem volt, csak éles fájdalom,
Emelve tartottam hazafelé karom.
Alvásról ezután szó sem lehetett,
Egész éjszaka kerestem a helyemet.

Másnap sebészet a következő lépés,
A doki ránézésre mondja:- Ez csuklótörés!
Mikor a röntgen is ezt igazolta,
Jóslatát kaján örömmel nyugtázta.

Még ellátott kórházi beutalóval,
Hogy műtétre jelentkezsek azzal.
A Merényi Kórházba küldött,
Ahol újra kezdték a vizsgálatot.

Ide-oda küldtek, vizsgáltak, gipszeltek,
De legalább megúsztam a műtétet.

Maga a gipszelés is nem akármilyen tortúra,
Mikor két ujjamat lógatják kampóra,
Felkaromat pedig 5 kilós súly húzza,
Ilyen pózban került a gipsz a karomra.

Ez a póz még szexfilmekben sincsen,
Modern kori kínzókamrák rémlettek fel nekem.
5 órát tartott a teljes mecenatúra,
Mire az utcán találtam magam újra.

Most van 6 hetem gipszben gyógyulgatni,
Addig bal kezem nem tudom használni.
Kezemet időnként felteszem a polcra,
Ímígyen könyvek között van felpolcolva.

Elkél biz'a mostan a segítség,
Mikor nehezen megy az öltözködés.
Szerencsére van egy őrangyalom,
Akire számíthatok, de nagyon.

6 hét gipsz az még nem a világ vége,
Csak addig a túrázás nekem felfüggesztve.
Valahogyan csak akkor történhet velem ilyesmi,
Ha elfelejtettem némi alkoholt magamhoz venni.
Ezért itt a csontképzéshez a tápanyag pótlásának ideje,
De mikor tudok majd literes korsót emelni vele?

Wegyúr

Öreg kielboat utolsó sóhaja

*A vízitelep legöregebbje egy vasvázon várja,
hogy mi legyen vele.*

*A kenyere javát már réges-rég
kábé 80 év alatt leevezve,
sok szép túrát megtéve
következik sorsának beteljesedése,
melynek végrehajtója a fejsze.*

*Oldala ugyancsak elvetemedve,
palánkján a víz már bespriccelne
nem alkalmas már kövízi közlekedésre.*

*Ha mégis vízre tennénk,
úgy 20 méteren belül elsüllyedne.
Nincs oly örült, aki a meder fenekén
feszülne az evezőnek.*

*Egykor guruló ülése csak csúszik,
lapátja talán egy másik testvérén húzózkodik.*

*Kormányja sem épkezláb,
öregesen nyekeregve bénán kalimpál.*

*Tulipánja a lapáton nem csuklik,
csak üresen himbázik.
Gerincén a szű cicereg,
megnakarni nem tudja,
pedig ugyancsak viszkethet.
Még utoljára beleülünk, átérezve sorsát
középre csücsülünk.
Víz persze most nincs alatta,
mert az árvíz is már levonult 2 hónapja.*

*Evező helyett lombseprűt szorongatunk,
ütemes csapásokat serényen osztogatunk.
Szegény alkotmány mozdulatlan marad,
orra sem szeli a fehér habokat.*

*Szomorú döntéssel
bontásra itélve
darabonként kerül
most a tűzre.
Mikor az utolja
kerül éppen sorra,
hirtelen roppanás
és sok-sok apró szikra
repül széjjel ekkor
a környéket betakarva.*

*Ez volt az ösöreg
utolsó sóhaja,
pályafutásának
végső lezárása.
Mintha a szikrákból
a pernyeként lehulló,
szürke könnycseppként
maga lenne a búcsúszó.*

*Szomorú távozás a többi társától,
a neki tisztelgő kenuktól
és kajakoktól.
Nincs is már kielboat
széles e vízparton,
ez volt az utolsó mohikán
e víziszínpadon.*

Wegyúr

Krónika a 2025. június 14-i Galyatető – Kékestető kéktúra kalandozásról

A hőség miatt a Gerecse alacsony vidékeiről a Mátra magaslataiba átszervezett túrának ketten indultunk neki, a többieket elriasztotta a hőség, a magasság vagy a közeledő tanév vége.

A távot Zsuzsa túratársam először járta végig, így Galyatetőn pecsét-kutatással indítottunk, mert természetesen nem ott volt, ahol 9 éve pecsételtem, amikor bejártam ezt a szakaszt. Ezután gyors bemelegítés következett a kilátó megmászásával. A napsütéses tiszta idő ellenére nem volt hőség, így könnyed ereszkedéssel elindultunk a hegyről lefelé. A régi és új útjelző táblák közötti különbségek 9 év alatt sem tűntek el, sőt a parkolótól néhány száz méterre a kék-sáv – kék-kereszt elágazásnál még egy olyan tábla is áll, ami a régi kéktúra felé mutat! Szerencsére a felfestett új kék-kereszt jelzések 10 méteren belül jó útra tereltek bennünket. Lehet, hogy a kb. 50 éve itt álló táblát műemléknek hagyták itt, de valahogy jelezni kellene, hogy már funkcióját veszítette.

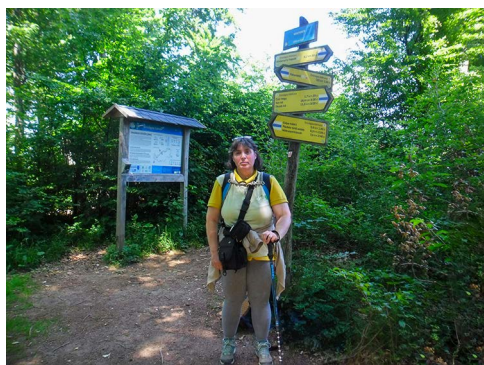
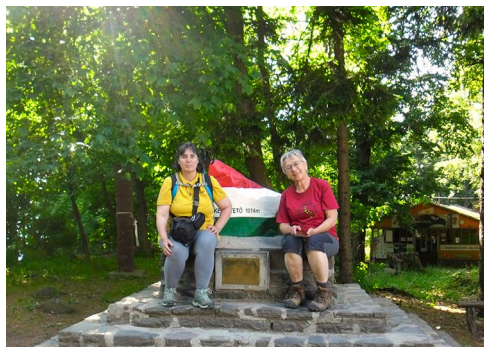
A hegyoldalban egy jelöletlen felfakadó forrásba botlottunk, a foglalását ráhagyjuk az utókorra. A Rudolf-tanyai elágazó pihenőhelyén tízóraiztunk, majd rövid egyenes szakasz után egy bokagyilkos lejtő következett a Nagy-Lipó-tig. A lápafői kőbánya tetején a korábbi pazar kilátást sajnos már benőtték a fák, az útjelzőn hiába „Kilátópont” a terület neve, a bányatetőre felmászva, ill. onnan leereszkedve is csak itt-ott lehet kikandikálni a fák között. Továbbhaladva a Vércverésnél viszont egy széldöntés nyitott pazar látványt a lápafői helyett, itt meg is álltunk egy kicsit pecsételni és bámészkodni. A Csőr-hegyig hullámozó úton is többször láttunk rá a parádi völgyre és egy erdei sikló is keresztezte utunkat. A hegytetőn a régi gerenda-kilátónak már csak néhány elvágott gerendaalap maradványa van (9

éve még ott volt eldőlve a fák között, 35 éve pedig még felmentünk rá kilátni), egy közeli padon uzsonnáztunk egyet. Ezután a Mátra-nyeregig újabb, a Lipót-hegynél hosszabb és meredekebb bokagyilkos lejtő következett. A kb. 500 méter hosszú utat több kilométernek éreztük, mire végre learaszoltunk rajta. Az alján egy farakásos pihenő után még a tyúkszemünkkel is körülnézve átkelünk a több sávós közúti elágazáson. Motorzajos aláfestéssel elvánszorogtunk az évek óta zárva tartó Vörösmarty turistaházig, sajnos az udvarán lévő fenyők egy része is elszáradt. A pecsét sem a ház kapujánál tartózkodik, mint 9 éve, hanem a buszmegálló melletti OKT tábla oldalában. A megálló padján rövid bokapihentetés következett kevés eredménnyel, aztán Mátraháza felé vettük az irányt. A pecsét itt is elkerült a buszállomás tornáca alól, hosszas keresgélés után 100 méterrel távolabb találtuk meg a parkolóval szemben az út túloldalán, az edzőtáborok előtti OKT tábla oldalában (ez nem volt jó ötlet, akinek itt a túra vége, számoljon vele, hogy legalább 4-5 perc, amíg a buszállomástól elmegy pecsételni és visszaérkezik, ezzel le lehet késni a hazafelé tartó buszt).

Fájós lábunkkal képtelenek voltunk továbbmenni, ezért leültünk enni-inni-pihenni a büfébe. Később mégis felvergődtünk Kékestetőre, így Zsuzsa túratársamnak rekord számú 5 pecsétet sikerült egy nap alatt összegyűjtenie a füzetébe.

Eröss Zsolt és Kiss Péter padjánál úgy ítéltük meg, hogy a közelgő zempléni nagy hátizsákos kéktúra kalandozáshoz, „csöppet” kevés az edzettségünk, ezért megbeszéltük, hogy két hét múlva Galyatetőtől Mátraverebélyig folytatjuk a kéktúrázást.

Majer Zsuzsanna

*Galyatető kilátó felé**Az ötödik (OKT) pecsét**Mátraháza pecsét**Vércverés**Vércverés kilátás Parádsasvár felé**Kékestető*

Krónika a 2025. június 28-i Galyatető – Mátraverebély kéktúra kalandozásról

Ismét Zsuzsával párban indultunk útnak Galyatető felé, hogy a másik irányban távozzunk onnan a kék úton. Mivel már tudtuk a pecsét helyét, és két hete a kilátót is megmásztuk, így most felfedeztük a Galyatető parkját, játszótérrel, focipályával, hívogató üdülőházzal (sajnos zárt büfével), és csodás bükkóriásokkal. A falu szélén a lőtérhez vezető székely kapu búcsúztatott, ezután bevetettük magunkat a fenyvessel vegyes bükkerdőbe. Galya alatt egy védett és bekerített kikericsmező miatt módosult a nyomvonal régihez képest, a jelzés régi sífutó úton került meg a területet. A galyavári letérő környékén pár lépés kitéréssel egy irtásnál szép kilátás nyílt a Nógrádi-medence felé, egyébként többnyire zárt erdőben haladtunk Pizskétetőig.

A csillagvizsgáló alatti forrásból több évtizednyi kiszáradás után csordogált némi víz, megkóstoltuk, és gyorsan meg is örökítettük. Ezután a szentlászlói mára már felbozótosodott rétek felé ereszkedtünk tovább. Néhány lépéssel kitérve paddal, tűzrakó hellyel egy hegyi kis rét kínált pazar kilátást a Muzsla-tömb felé, majd némi kőgörgeteges lejtés után Mátraszentlászló felső házaihoz értünk. Innen kitérőt tettünk a közeli temetőbe édesanyám sírjához. Szomorúan tapasztaltam, hogy sárga jelzés leágazásánál volt kis fenyves teljesen kiszáradt, már ki is dőlt, vagy a balesetveszély miatt kivágták a kopáron meredező törzseket is, pedig az elmúlt fél évszázadban egyik kedves pihenő helyem volt.

A Mátraszentlászló – Mátraverebély szakaszt 8 éve már bejártuk ifjú és örökifjú túratársainkkal, az idő múlása abból érződött a legjobban, hogy az akkor első osztályos Lili idén ballagott el az általános iskolából. Az eltelt időben a mátraszentistváni pecsét is egy kicsit odább került,

de könnyen ráleltünk a falu központjában. A falu túlsó határából még rálátunk a mátraszentistváni Síparkra, de az út már teljesen beépült nyaralókkal (már 8 éve is). Gyerekkoromban itt még ösvény vezetett a falu földjei és mezsgyéi mellett. Ezután többnyire zárt erdőben róttuk a kilométereket. Az ágasvári csúcson alatt ritkás tölgyek-cserekek között még egyszer messziről visszatekinthettünk a sípályára és Mátraszentimrére, majd rövid gyaloglás után az Ágasvári turistaházban tartottunk pihenőt.

A házat körbekerítették, így induláskor azal voltunk elfoglalva, hogy hol is menjünk ki a telekről. A keresgélésben az út hamar meglett, de a pecsétről elfeledkeztünk, szerencsére ez kb. 100 méter megtétele után még időben eszünkbe jutott ahhoz, hogy Zsuzsa túratársam visszamenjen érte. A közeli hatalmas odvas fa ismerősként üdvözölt, de a további részekben sok minden megváltozott a 8 évvel ezelőtti állapothoz képest. A Kőkapu környékén (se kő, se kapu) az öreg bükkös helyett ritkás újulat fogadott, így szép kilátásunk nyílt a Cserhát nyugati vonulataira. Egy kényelmetlen lejtő után Bócsi András emléktáblájához^[1] érve is zöld rétet találtunk a régebbi sűrű kusza erdő helyett. Fenyves-pusztá előtt viszont felnőtt az erdő, a 8 évvel ezelőtti kilátásból már csak a Nyikom-bérc orma

---

1 Bócsi András a Magyar Szocialista Munkáspárt főtűkárának, Kádár Jánosnak az egykori sofőrje volt, és a semmiből küzdötte fel magát milliárdos üzletemberré. Kubikusként érkezett Csömörrre, majd jó pár év elteltével dúsgazdag építési vállalkozó lett. Fényűző életet élt, és szenvedélyes vadász volt, ami a vesztét is okozta.

Forrás: <https://index.hu/gazdasag/2024/05/12/bocsi-andras-elkelt-kadar-janos-soforje-kastely-milliardos/>

emelkedik ki, az alsóbb részeket már eltakarták a fák. Fenyves-pusztá letérő útjánál sajnos nagy pusztítást végzett a szárazság, egy egész hegyoldalnál fenyő pusztult el nagy kopár területet hagyva maga után. A közeli Agyagos-tető pihenőhelyen a padok mellett egy hatalmas erdei erőgép fogadott, gondolom, szomorú feladata a kiszáradt fenyves felszámolása. Reméljük, a légvonalban kb. 1 km-re lévő Tuzson János Arborétumot nem érinti a fenyőpusztulás.

Rövid pihenő után az erdőgazdasági úton indultunk tovább gyönyörködve a szemközti hegy látványában, míg eszünkbe nem ötlött, hogy szép ez az út, csak jelzés nincs rajta, így visszafordultunk, és a gép mellett felfedezett kék úton haladtunk tovább. Errefelé már a régi erdők adtak árnyékot a fejünk fölé a melegben, ahol 8 éve még újulat vagy bozót volt, már ott is eltakarták a magasra növekvő fák a korábbi kilátást. A Mátraverebély fölötti kódorgást sem úsztuk meg, a turistaút elnyúlik a földek mentén, mire végre a vasútállomáshoz fordul, miközben a sínek mögött már végig látni a falu házeit.

A 8 éve az állomáson lévő pecsétnek hűlt helyét találtuk, irányadó jelzés sem volt, így elindultunk a buszmegálló felé reménykedve abban, hogy nem kell a falu túlsó felére átcaplatni a pecsétért. Egy útba eső vendéglőben érdeklődtünk, és kértünk volna helyi pecsétet is, de úgy néztek ránk, mintha a Marsról jöttünk volna (éppen buli volt), így információ híján, és kéktúra pecsétben reménykedve tovább siettünk, mert most már a busz is erősen közeledett. Az utolsó kanyarban legalább már láttunk egy jelzést felfestve, így Zsuzsa rálelt a pecsétre, én pedig előresiettem visszatartani a buszt.

Szerencsére a pecsét hamar belekerült a fűzetbe, így Zsuzsa is indulási idő előtt átért a buszmegállóba a négysávossá bővült 21-es út aluljáróján keresztül.

Bár a lábam most is megérezte a 17 km-es hegy-völgyekkel tűzdelt távot, de megállapítottuk, hogy most már bátran nekiindulhatunk a Zemplén hiányzó szakaszainak.

Majer Zsuzsanna

Galyatető, óriás bükkös

Piszkés forrás

Ágasvár turistaház

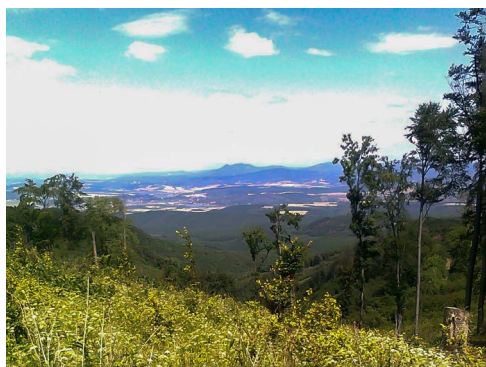
Mátraszentistván pecsét

Fenyvespusztai letető 2025-ben

Fenyvespusztai letető 2017-ben

Nógrádi kilátás (Karancs)

Kőkapu Cserhádi kilátás

Agyagos-tető pihenő

Az ismerős odvas fa

Bócsi András emléktábla 2017-ben

Krónika a zempléni kalandozásunkról

2025. Július 8-10.

Pálháza – Istvánkút – Regéc – Korlát

A Mátrában két túrán 5+4 pecsétet sikerült összegyűjteni, a Zemplén nem kényeztet el bennünket, sok helyen a túra kezdő- és végpontja között nincs vagy csak egy pecsét van, és néha azokért is meg kell küzdeni. Zsuzsával már megszokott párban bátor vállalkozóként vetettük magunkat a Zemplén vadonjába, másokat nem tudtunk magunkkal csábítani.

30 év keresgélés után az időjárás-felelős is betette a lábát a terepre, de nem volt benne köszönet. Július 7-én akkora vihar söpört végig arrafelé, hogy már az is csodaszámba ment, hogy az eső által elmosott Kassáról csak 30 perc késéssel érkezett meg a vonatunk a Keletibe, és miután felszálltunk rá, 20 perc késéssel már indult is vissza. Ezután a vonat a miskolci szétkapcsolással együtt végig tartotta a tempót, Sátoraljaújhelyre 17 perc késéssel érkezett meg, sőt a pálházai busz is bevárta a vonatot. Esőre érkezünk, és sokáig tanakodtunk azon, hogy másnap elinduljunk-e Regécre, de a szerda reggeli derülő időt látva belevágtunk, bár még nem tudtuk, mire vállalkozunk, de nem bántuk meg.

Az országos kéktúra Makkoshotykától Regécig közel 30 km erdei terepen halad, a két útba eső erdészházból az Eszkála zárva tart, az újjáépített Istvánkúti házban pedig mindent is lehet, csak aludni nem. Wifi van, de úgy nincs, és este 6-kor el kell hagyni a házat!

Így kettévettük a szakaszt, a makkoshotykai 19 km-t kihagyunk, mert bizonytalan lett volna visszajutni a pálházai szállásra, és a vihar is elmosta az erre szánt július 7-i napot.

Így a Mlaka-rét – István-kút – Regéc távot jártuk be Rostalló felől megközelítve.

Pálházáról az első kisvasúttal elszakoltunk Rostallóig, közben információt cseréltünk a velünk utazó gyerekcsoport vezetőivel. Innen még 3,5 vagy 5 km sárga út várt ránk – két felírás két távot tartalmazott – szerintünk kb. 4 km-t gyalogoltunk a Mlaka-rétig. Ezt a távot leszakadt ágaktól megtisztított erdészeti utakon nagy zsákkal is könnyen abszolváltuk.

A Mlaka-réti pecsét begyűjtése és némi frissítő után kékre tértünk, és egy (2007-es őszi túrán látott) jellegzetes nyírfacsoportot kerestünk sikertelenül. Hosszabb pihenőre az 1 km-re lévő István-kúti háznál készültünk, így továbbmentünk. A ház előtt szomorúan konstatáltuk, hogy hiába van távol mindentől, a rongálók keze hosszasan elér, az István-kúti tanösvény egyik tábláját kettétörve találtuk. A ház újjáépítés után sterilen szép lett, már nincs meg a régi 2007-ben látott hangulata, és a tornácon is lehetne asztal és pad (a régi háznál volt!), mert csak a lépcsőre lehet leülni. A pecsétet sem leltük sehol, szerencsére két éppen arra járó túratárs elmondta, hogy a 100 méterre lévő kőháznál van. Szállítás ugyan a kőházban sincs, viszont előkerült a régi vasból készült pecsét is egy közeli fához láncolva, így két lenyomattal gazdagodtunk. Sőt megtaláltuk Mlaka-réten hiába keresett nyírfacsoportot is.

Továbbhaladva hosszas emelkedés következett erdészeti utakon, sokáig egy írtás vadkerítése mellett. A hegytetőn észak felé szép kilátás nyílt a hegyekre és a felhővonalásra.

Élénk szél fúj, de eső nem esett. A Nagy-Péter-Mennykő környékén hallatszott némi távoli mennydörgés, de a letérőnél menedéknek hagyott régi lakókocsira nem volt szükségünk. Hamarosan Regéc vára is feltűnt a távolban, de még el kellett haladnunk a Pengőkői és Rosztallói letérő és a Bekecs-kert mellett, ahol már csak 4 km-t és egy óra menetidőt jelzett a tábla Regécig.

A 4 km stimmel, a haladással a nagy zsák ellenére sem volt problémánk, amíg az erdőgazdasági útról le nem kanyarodtunk a Regéc felé lejtő ösvényre. A vihar itt rengeteg fát döntött az útra, amit kerülgetni kellett, vagy valahogy átverekedni magunkat alattuk vagy az ágak között, így az egy óra menetidőt jócskán meghaladtuk. A lábam is erősen sínylette a terepet, mire a faluba értünk, a bal talpammal mintha minden lépéssel törbe léptem volna.

A szálláshelyünk földszintjén le kellett venni a bakancsot, ami innentől nem fogta a bokámat, így papucsban örültem, ha felküzdöttem magam a második emeleti szobánkba. A zsákhordásban este felfelé a szállásadó hölgy, reggel lefelé egy szlovák turista segített, akitől még teát is kaptam reggelire. A szobába este-reggel Zsuzsa túratársam mindent helybe hozott, amit nagyon köszönök neki.

Három pecséttel már gazdagodtunk, de a lábamnak kellett volna még egy nap pihenő. Sajnos Zsuzsa nem tudta meghosszabbítani a szabadságát, és abba is belegendoltunk, hogy a következő 17 km Boldogkőváráljáig hosszan egy patak völgyben halad, és ha ott is ennyi fá dőlt az útra, az most nem fog menni. Így a hazajövetel mellett döntöttünk.

Hát ez sem volt egyszerű. Regéc bolt – büfé – buszvárója impozáns épület kéktúra pecséttel is felszerelve, de innen hétköznapi délelőtt csak hétfőn indul busz, és mi éppen csütörtököt mondtunk (szó és naptár szerint is). Így gyalog nekiindultunk autóstopban

reménykedve. A lábam az aszfaltúton tűrhetően szuperált, és hamarosan kaptunk stopot is, egy helyi gazda felesége vett fel bennünket. Amíg levitt bennünket Fony falujának alsó buszmegállójába, sok mindent megtudtunk a gazdaélet nehézségeiről. Arrafelé kevésbé rombolt az aszfalt, és a hegyek közül kiérve is szépen művelt földek mellett haladtunk, de ez emberfeletti munka, a gazdálkodók alig kapnak segítő embert, ezért amit lehet, gépesítenek.

Fonyban a legközelebbi busz csak hétfőn – szerdán – pénteken járt (!!!), az utána következőig pedig több mint egy óránk volt. Ezért a közeli Korlát faluig még elgyalogoltunk, közben visszanezve a Nyugat-Zemplén legmagasabb csúcsára a Gergely-hegyre és a mögötte álló Borsó-hegyre, ahol 2006-ban a szlovák katonák légi balesete történt. Az utat – hál’ Istennek kevésbé fájós lábbal – ismerősként tapodtam, az 1980-as években egy barátnőm Fonyban lakott, és sokszor mentem a faluba gyalog vagy stoppal (a közösségi közlekedés már akkor is hagyott „némi” kívánnivalót maga után!), így közel 40 éves emlékeim éledtek fel. Korlátot teljesen véletlenül a nyugalmazott polgármester-asszonytól kértem információt, így a busz érkezéséig elbeszélgettünk a környék és a falu életéről.

Buszunk az összes környező települést bejárta, így láthattuk Boldogkő várát kétszer is (bár oda éppen nem tértünk be), az alsócécei romos református templomot a pecsételőhellyel, érintettük Vilmányt és oda-vissza keresztülutaztunk Vizsolyon is, sajnos egyszer sem a Károli-Bibliát rejtő templom melletti úton, végül Novajidrányba a vasúthoz kanyarodtunk. Kassáról érkező vonatunk pontosan jött és végig tartotta a menetrendjét.

Ami nem jött össze, azt jövőre folytatjuk, és szeretettel várunk minden kalandkedvelő túratársat!

Pálháza kisvasút

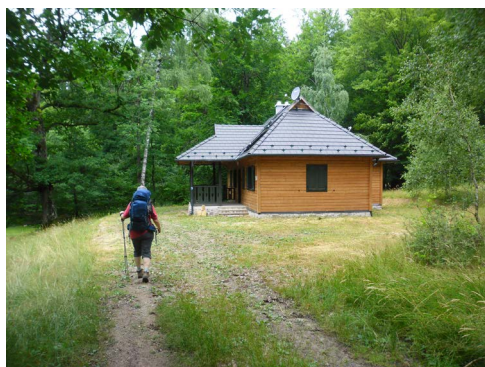
Rostallói letérő

Régi fém pecsét vaslánccal

Mlaka-rét

István-kúti új faház

István-kút régi faház 2007

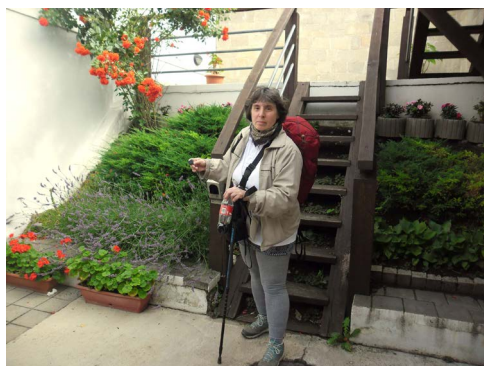
István-kút kőház

Kidőlt fák a turistaúton Regéc fölött

*Nagy-Péter-Mennykő letérő +
menedék lakókocsi*

Regéc pecsét

Korlát – gyaloglás vége

Bolt-büfé-buszváró